

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΙΧΘΥΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ

«ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Απόψεις και πρακτικές παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στο πλαίσιο
της εκπαίδευσης για την αειφορία και το περιβάλλον»

Τριζώνη Φανή

ΒΟΛΟΣ 2024

UNIVERSITY OF THESSALY

**DEPARTMENT OF ICHTHYOLOGY AND AQUATIC
ENVIRONMENT AND DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION**

**«JOINT POSTGRADUATE PROGRAMME «EDUCATION FOR
SUSTAINABILITY AND THE ENVIRONMENT»**

JOINT POSTGRADUATE MASTER'S THESIS

**The education about sustainability and the environment in the programs and
activities of the kinder**

Trizoni Fani

VOLOS 2024

© ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Έτος (έτος ολοκλήρωσης της Μ.Δ.Ε.) Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (Μ.Δ.Ε.), η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον και τα λοιπά αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου εκπονήθηκε η Μ.Δ.Ε. καθώς και τον Επιβλέποντα Καθηγητή και την Επιτροπή Αξιολόγησης.

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Μπότσογλου Καφένια, Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ***Επιβλέπουσα.***

Ματσιώρη Στεργιανή, Καθηγήτρια, Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ***Μέλος.***

Ρουσσάκης Ιωάννης, Καθηγητής, Τμήμα Εκπαιδευτικών Σπουδών, Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστήμιο Αθηνών, ***Μέλος.***

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τις απόψεις και τις πρακτικές των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την αειφορία και το περιβάλλον. Η σημασία της πρώιμης περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αναγνωρίζεται ευρέως, καθώς η προσχολική περίοδος αποτελεί κρίσιμη φάση για την ανάπτυξη περιβαλλοντικών αξιών και συμπεριφορών που μπορούν να επηρεάσουν τη μελλοντική στάση των παιδιών απέναντι στο περιβάλλον.

Η εργασία αναλύει τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι παιδαγωγοί για να ενσωματώσουν θέματα αειφορίας στην καθημερινή τους πρακτική και τις μεθόδους που εφαρμόζουν για την προώθηση της περιβαλλοντικής συνείδησης. Επίσης, διερευνά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, όπως οι περιορισμένοι πόροι, η έλλειψη εκπαίδευσης ή υποστήριξης και οι περιορισμοί του προγράμματος σπουδών.

Μέσω της αξιολόγησης των πρακτικών και των απόψεων των παιδαγωγών, η εργασία προσφέρει μια βαθύτερη κατανόηση των αναγκών τους και των επιπτώσεων που έχουν οι πρακτικές τους στην ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και υπευθυνότητας στους μικρούς μαθητές. Αναδεικνύει τις επιτυχίες αλλά και τις αδυναμίες του υφιστάμενου πλαισίου της προσχολικής εκπαίδευσης σχετικά με την αειφορία.

Η μελέτη έχει ως στόχο να προσφέρει προτάσεις για την ενίσχυση της εκπαίδευσης για την αειφορία στην προσχολική ηλικία, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για καλύτερη κατάρτιση των παιδαγωγών και την ανάπτυξη υποστηρικτικών πολιτικών και πόρων. Επιπλέον, επισημαίνει την σημασία της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο πρόγραμμα σπουδών ως ουσιώδες στοιχείο για τη διαμόρφωση μιας βιώσιμης κοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: περιβάλλον, αειφορία, βιωσιμότητα, εκπαίδευση, προσχολική ηλικία

Abstract

This study examines the views and practices of early childhood educators within the context of education for sustainability and the environment. The significance of early environmental education is widely recognized, as the preschool years are a critical phase for developing environmental values and behaviors that can impact children's future attitudes toward the environment.

The study analyzes the strategies used by educators to integrate sustainability topics into their daily practices and the methods they apply to promote environmental awareness. It also explores the challenges they face, such as limited resources, lack of training or support, and constraints of the curriculum.

By evaluating educators' practices and perspectives, the study provides a deeper understanding of their needs and the impact their practices have on fostering environmental consciousness and responsibility among young learners. It highlights both successes and shortcomings of the current framework for early childhood education regarding sustainability.

The study aims to offer recommendations for enhancing education for sustainability in early childhood, emphasizing the need for better training for educators and the development of supportive policies and resources. Additionally, it underscores the importance of incorporating environmental education into the curriculum as a crucial element for building a sustainable society.

KEY WORDS: Environment, sustainability, viability, education, early childhood

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	II
Abstract	IV
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
Α΄ ΜΕΡΟΣ -ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	9
1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ.....	9
1.2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	11
1.3. ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	13
1. Τυπική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	Error! Bookmark not defined.
2. Άτυπη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.	Error! Bookmark not defined.
3. Μη Τυπική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	Error! Bookmark not defined.
4. Βιωματική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	Error! Bookmark not defined.
5. Εκπαίδευση για την Αειφορία	Error! Bookmark not defined.
6. Χρήση Τεχνολογίας στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	Error! Bookmark not defined.
7. Συνεργασία με Επιστημονικές και Περιβαλλοντικές Οργανώσεις	Error! Bookmark not defined.
1.4. Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	16
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ – Η αειφόρος ανάπτυξη	18

2.1. Η πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη.....	18
2.2. Ορισμός αειφόρου ανάπτυξης.....	Error! Bookmark not defined.
2.3. Χαρακτηριστικά αειφόρου ανάπτυξης	24
2.4. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο - Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία.....	28
3.1. Σκοποί και στόχοι της ΕΠΑΑ	28
3.2. Αρχές της ΕΠΑΑ.....	30
3.3. Απόψεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας για την ΕΠΑΑ	32
3.4. Επιμόρφωση των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στην ΕΠΑΑ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο – Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία	36
4.1. Προγράμματα σπουδών για την ΕΠΑΑ	Error! Bookmark not defined.
4.2. Σχεδιασμός Προγραμμάτων για την ΕΠΑΑ	Error! Bookmark not defined.
4.3. Ο ρόλος των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στην ΕΠΑΑ.....	Error! Bookmark not defined.
Β' ΜΕΡΟΣ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	42
5.1. Αναγκαιότητα της παρούσας έρευνας	42
5.2. Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....	Error! Bookmark not defined.
5.3. Ερευνητική μέθοδος.....	Error! Bookmark not defined.
5.4. Μέσα συλλογής δεδομένων- Συνέντευξη.....	Error! Bookmark not defined.
5.5. Το δείγμα της έρευνας και τα χαρακτηριστικά του	Error! Bookmark not defined.
5.6. Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων.....	Error! Bookmark not defined.
5.7. Αξιοπιστία έρευνας.....	Error! Bookmark not defined.
5.8. Περιορισμοί της έρευνας.....	Error! Bookmark not defined.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7- ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	68

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον αναδεικνύεται ως ένα από τα πιο κρίσιμα πεδία για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής συνείδησης. Η πρόωπη παιδική ηλικία αποτελεί θεμέλιο για την ανάπτυξη θετικών περιβαλλοντικών στάσεων και συμπεριφορών, καθώς οι πρώτες εκπαιδευτικές εμπειρίες επηρεάζουν βαθιά τη μελλοντική αντίληψη και δράση των παιδιών. Στο πλαίσιο αυτό, οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία.

Η παρούσα εργασία εξετάζει τις απόψεις και τις πρακτικές των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας σχετικά με την εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον. Εστιάζει στην ανάλυση των στρατηγικών που υιοθετούν, των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν και των μεθόδων που εφαρμόζουν για να ενσωματώσουν περιβαλλοντικά θέματα στις δραστηριότητες και τα προγράμματα της προσχολικής εκπαίδευσης.

Επιπλέον, η εργασία διερευνά την επιρροή των παιδαγωγών στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης και υπευθυνότητας στους μικρούς μαθητές. Μέσα από την ανάλυση των απόψεων και των πρακτικών τους, επιδιώκουμε να κατανοήσουμε τις ανάγκες τους, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και τις επιπτώσεις που έχουν οι πρακτικές τους στην ανάπτυξη περιβαλλοντικών αξιών και συμπεριφορών στα παιδιά.

Η μελέτη αυτής της θεματολογίας είναι ουσιώδης για την ανάπτυξη στρατηγικών που θα ενισχύσουν την εκπαίδευση για την αειφορία στην προσχολική ηλικία, προωθώντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση από τα πρώτα στάδια της εκπαίδευσης.

Α' ΜΕΡΟΣ -ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Ελλάδα δεν αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο της τελευταίας δεκαετίας. Αντιθέτως, οι απαρχές της είναι παλιές και η ιστορική της εξέλιξη αντικατοπτρίζει τις παγκόσμιες τάσεις και τις εσωτερικές κοινωνικοπολιτικές αλλαγές της χώρας.

Την δεκαετία του 1970 και πιο συγκεκριμένα το 1975 η έννοια της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ξεκινά να γίνεται πιο γνωστή στην Ελλάδα με την εισαγωγή της περιβαλλοντικής αγωγής στα σχολεία. Παράλληλα, την ίδια χρονιά, επέρχεται μία ρηξικέλευθη μεταβολή, την αναθεώρηση του Συντάγματος, η οποία προβλέπει για πρώτη φορά την προστασία του περιβάλλοντος

Σημείο-σταθμός αποτελεί επίσης η Πρώτη Διακυβερνητική Διάσκεψη για την ΠΕ στην Τιφλίδα το 1977. Στο κείμενο αυτό εκφράστηκαν πάλι ο σκοπός της και οι στόχοι της, ενώ κατατέθηκαν και 41 προτάσεις για την ΠΕ. Επίσης, εκεί αναγνωρίζεται ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα αποτελούν θέμα παγκόσμιο και για πρώτη φορά συνδέονται με την οικονομική ανάπτυξη. Κάτι άλλο που καθιστά το συνέδριο αυτό τόσο σημαντικό είναι ο αντίκτυπος που είχε στο πώς αντιλαμβανόμαστε την ΠΕ. Δεν αποτελεί μόνο αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά επεκτείνεται στο επίπεδο της διά βίου μάθησης (Mickelsen & Wells, 2017)

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1980, η Ελλάδα εντάσσεται ως κράτος- μέλος στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), γεγονός που έθεσε νέα θεμέλια και προϋποθέσεις για την ενίσχυση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Σταδιακά, το Υπουργείο Παιδείας θέλοντας να ακολουθήσει τα ευρωπαϊκά πρότυπα εκπαίδευσης, εισάγει πιλοτικά προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε συγκεκριμένα σχολεία (Φλογαΐτη, 2009).

Με την αλλαγή της χιλιετίας και την έλευση της δεκαετίας του 2000, ξεκινά το 2002 η λειτουργία του Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Δ.Π.Ε.), το οποίο συνδέει τα σχολεία και τα ΚΠΕ. Παράλληλα, ενισχύεται και η συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και διεθνείς οργανισμούς για την ανάπτυξη και προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Φλογαΐτη, 2009)

Από το 2010 κι έπειτα, η ραγδαία ενίσχυση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, η ατμοσφαιρική και θαλάσσια ρύπανση, η αύξηση του φαινομένου του θερμοκηπίου και άλλα μείζονα περιβαλλοντικά προβλήματα που ενισχύθηκαν λόγω της ελλιπούς εκπαίδευσης και ενημέρωσης ατόμων όλων των ηλικιών, οδήγησαν το Υπουργείο Παιδείας σε μία διαδικασία αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού του Προγράμματος Σπουδών των ελληνικών σχολείων, δίνοντας έμφαση στην αειφορία και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Σε πιο αυστηρό πλαίσιο, θεσμοθετήθηκε και νομοθετικά ένα χρόνο μετά το 2011 και η ενσωμάτωση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) στα σχολικά προγράμματα (Γαβριλάκης & Σοφούλης, 2005).

Όλα τα παραπάνω οδήγησαν στην ανακήρυξη της δεκαετίας 2005-2014 ως Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη από τον ΟΗΕ (2002), ενώ παράλληλα ανατέθηκε στην UNESCO να συντονίσει και να καθοδηγήσει τις σχετικές δράσεις. Με αυτή την διάσκεψη γίνεται προσπάθεια ενσωμάτωσης των αρχών, αξιών και πρακτικών της αειφόρου ανάπτυξης στον τομέα της εκπαίδευσης ώστε να αντιμετωπιστούν τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Επιπλέον, σημαντική κρίθηκε η καθιέρωση των αρχών της αειφορίας στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα παγκοσμίως με ιδιαίτερη βαρύτητα να δίνεται ακόμα μια φορά στη διά βίου μάθηση (UNESCO, 2002). Η σημασία της όλης πρωτοβουλίας φαίνεται από το πόσες αλλαγές πυροδότησε στον παγκόσμιο ιστό κάτι που αναγνωρίστηκε και στην τελική έκθεση της UNESCO το 2014. Αναγνώρισε ότι ενώ στις αρχές της δεκαετίας η κατανόηση της ΕΑΑ ήταν πρώιμη και συνδεόταν με τον αναπροσανατολισμό του επίσημου προγράμματος σπουδών και το περιεχόμενο της αειφορίας το 2014 υπήρχε μια πιο πλούσια κατανόηση της διαδικασίας της ΕΑΑ σε όλους τους τομείς. Όμως, επισημάνθηκε και η ανάγκη για συνέχιση της προσπάθειας στο μέλλον (Buckler & Creech, 2014).

1.2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Βασικός στόχος της εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία είναι η διάπλαση αυτόνομων και ενεργών πολιτών, οι οποίοι:

- Είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι, κατέχουν τη σχετική γνώση και συνειδητοποιούν τη σοβαρότητα των ζητημάτων, αλλά κυρίως διαθέτουν τις απαιτούμενες ικανότητες και τη θέληση προκειμένου να γίνουν παράγοντες αλλαγών στην κατεύθυνση της επίλυσης τους.
- Δεν ανταποκρίνονται παθητικά και δεν προσαρμόζονται σε επιλογές και επιταγές διαφόρων κέντρων εξουσίας, αλλά διερευνούν και σκέπτονται κριτικά, συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, παρεμβαίνουν δυναμικά και δημοκρατικά στα κοινωνικά δρώμενα με στόχο τις αλλαγές που απαιτούνται και τη διαμόρφωση συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης.
- Έχουν οράματα και αξίες που τους βοηθούν να διαπραγματεύονται και να σχεδιάζουν ατομικά και συλλογικά τους κοινωνικούς όρους της αειφορίας προσδιορίζοντας αυτόνομα το παρόν τους και επαγρυπνώντας για το μέλλον των γενεών που θα έρθουν (Φλογαΐτη, 2007). Παρ' όλο που η έννοια της ΕΑΑ εμφανίζεται ως κάτι καινούριο, εντούτοις το περιεχόμενο και οι στόχοι της δεν είναι πρωτάκουστοι, λόγω του ότι η ΕΑΑ αποτελεί μετεξέλιξη της Π.Ε. για τους περισσότερους ερευνητές (Λιαράκου & Φλογαΐτη, 2007).

Οι παραπάνω στόχοι, εκφράστηκαν αρχικά για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕ), αλλά υιοθετούνται και από την ΕΑΑ. Η ΕΑΑ θεωρείται ως η συνέχεια της ΠΕ καθώς ακολουθεί την ίδια προβληματική, που προκύπτει από το θεωρητικό πλαίσιο της Π.Ε. Οι διεργασίες που συνέβαλαν στην σχηματοποίησή της έχουν προσθέσει στο περιεχόμενο της και έχουν επαναπροσδιορίσει τη στοχοθεσία της επιδιώκοντας μεγαλύτερες αλλαγές στα δεδομένα της εκπαίδευσης (Gough, 2005; Λιαράκου & Φλογαΐτη, 2007).

Η «Εκπαίδευση για την Αειφορία» είναι πλατύτερη από την Π.Ε, η ομπρέλα που έρχεται να συμπεριλάβει όλες τις καινοτόμες κινήσεις που εμφανίστηκαν μετέπειτα ή σχεδόν παράλληλα με την ΠΕ, όπως π.χ. την εκπαίδευση για την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα,

θέματα σχετικά με το ρατσισμό, τη βία κ.ά. (Sterling, 2001; Gough, 2005). Το περιβάλλον μέσω αυτής τίθεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και συνεξετάζεται στη βάση της συνύπαρξης των κοινωνικών, οικονομικών και οικολογικών συνιστωσών (Gough, 2006), με στόχο την κοινωνική αλλαγή.

Η ΕΠΑ έρχεται να απαντήσει τόσο ως προβληματική όσο και ως συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρακτική σε τρεις αλληλοσυνδεόμενες καταστάσεις κρίσης: (α) της υποβάθμισης του βιο-φυσικού περιβάλλοντος, (β) της απομάκρυνσης των ανθρώπων μεταξύ τους και των κοινωνιών από το χώρο - πλαίσιο της ζωής τους και (γ) της ανεπάρκειας των παραδοσιακών παιδαγωγικών πρακτικών και των συνθηκών μάθησης ως προς τη σύνδεση της εκπαίδευσης και του σχολείου με τα ουσιαστικά προβλήματα της σύγχρονης πραγματικότητας και το ιδανικό ενός αυτόνομου και ενεργού πολίτη. Μέσα από αυτή την τριπλή σκοπιμότητα, η ΕΠΑ δομείται και εξελίσσεται ως παιδαγωγική πρόταση, ανταποκρινόμενη σε αιτήματα και προσδοκίες ατόμων και κοινωνικών ομάδων για ριζικές αλλαγές στον οικολογικό, στον κοινωνικό και στον εκπαιδευτικό χώρο. Και οι τρεις αυτοί χώροι αποτελούν διαστάσεις της σύγχρονης 23 πραγματικότητας, η οποία προκαλεί και συντηρεί το περιβαλλοντικό πρόβλημα, και ως εκ τούτου, συνιστούν βασικά πεδία δράσης για την επίτευξη της αειφορίας (Φλογαΐτη, 2007).

Όσον αφορά τους στόχους της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών και πρακτικών ζητημάτων, όπως ακολούθως:

Καταρχάς, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στοχεύει στην εμβάθυνση στην κατανόηση των βασικών οικολογικών διαδικασιών και του τρόπου με τον οποίο οι ανθρώπινες δραστηριότητες επηρεάζουν το περιβάλλον, αλλά και στην ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών να αναλύουν, να αξιολογούν και να κρίνουν πληροφορίες και γεγονότα που σχετίζονται με το περιβάλλον. Παράλληλα, ενισχύεται η κοινωνική υπευθυνότητα μέσα από την προώθηση της ιδέας ότι κάθε άτομο φέρει την ευθύνη να συμβάλλει στη διατήρηση και την προστασία του περιβάλλοντος (Παρασκευόπουλος, 2009. Κατά τον ίδιο τρόπο ενισχύεται και η περιβαλλοντική ηθική, με την αντίληψη και υιοθέτηση της αίσθησης του καθήκοντος και ευθύνης που φέρει κάθε άτομο ξεχωριστά απέναντι στο περιβάλλον και τις

μελλοντικές γενιές. Τέλος, σε πρακτικό επίπεδο σκοπός της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι να εκπαιδευτούν οι μαθητές στην υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας, η ανακύκλωση και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, να κατανοήσουν και να εντρυφήσουν τη σημασία της προστασίας και διατήρησης των φυσικών πόρων και στην ανάπτυξη τρόπων για την αειφόρο χρήση τους (Παρασκευόπουλος, 2009).

1.3. ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση δεν λαμβάνει χώρα με έναν μεμονωμένο τρόπο. Αντιθέτως, ανάλογα με τα μέσα εκπαίδευσης που χρησιμοποιούνται, οι μορφές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι οι εξής (Φλογαΐτη, 2009, Τσαμπούκου & Σκαναβή, 2005):

1. Τυπική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Αφορά την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών θεμάτων στο αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

- **Μαθήματα:** Συγκεκριμένα μαθήματα που εστιάζουν σε περιβαλλοντικά θέματα, όπως η οικολογία, η βιολογία, η γεωγραφία κ.λπ.
- **Διαθεματική Προσέγγιση:** Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών θεμάτων σε διάφορα μαθήματα και γνωστικά αντικείμενα (Φλογαΐτη, 2009).

2. Άτυπη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Περιλαμβάνει δράσεις και δραστηριότητες που δεν είναι μέρος του επίσημου αναλυτικού προγράμματος.

- **Εκπαιδευτικά Προγράμματα:** Προγράμματα που οργανώνονται από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ), και άλλους φορείς.

- Εκδρομές και Επισκέψεις: Επισκέψεις σε φυσικά πάρκα, μουσεία, κέντρα ανακύκλωσης, και άλλες τοποθεσίες με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον (Φλογαΐτη, 2009, Τσαμπούκου & Σκαναβή, 2005).

3. Μη Τυπική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Αναφέρεται στην περιβαλλοντική μάθηση που συμβαίνει εκτός των παραδοσιακών εκπαιδευτικών δομών, όπως οι κοινότητες και οι οικογένειες.

- Κοινοτικές Δράσεις: Συμμετοχή σε δράσεις καθαρισμού παραλιών, αναδάσωση, και άλλες πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο.
- Περιβαλλοντικές Εκστρατείες: Εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για περιβαλλοντικά ζητήματα (Τσαμπούκου & Σκαναβή, 2005).

4. Βιωματική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Αφορά την εμπλοκή των μαθητών σε πρακτικές και βιωματικές δραστηριότητες που τους επιτρέπουν να μάθουν μέσω της εμπειρίας.

- Περιβαλλοντικά Παιχνίδια και Διαδραστικές Δραστηριότητες: Παιχνίδια και δραστηριότητες που βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν περιβαλλοντικές έννοιες με διασκεδαστικό τρόπο.
- Εργαστήρια και Πειράματα: Δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την πραγματοποίηση πειραμάτων και τη συμμετοχή σε εργαστήρια (Φλογαΐτη, 2009).

5. Εκπαίδευση για την Αειφορία

Εστιάζει στην εκπαίδευση των μαθητών για την αειφορία και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

- Προγράμματα Αειφορίας: Εφαρμογή προγραμμάτων που προάγουν την κατανόηση και την εφαρμογή αρχών αειφορίας.

- Σχολικοί Κήποι και Αγοκτρήματα: Δημιουργία και συντήρηση σχολικών κήπων και αγοκτημάτων που προάγουν τη βιώσιμη γεωργία και την κατανόηση των φυσικών διαδικασιών (Δημητρίου, 2009).

6. Χρήση Τεχνολογίας στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Εκμετάλλευση της τεχνολογίας για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής μάθησης.

- Διαδικτυακές Πλατφόρμες και Εφαρμογές: Χρήση διαδικτυακών πλατφορμών, εκπαιδευτικών εφαρμογών και ψηφιακών εργαλείων για την παροχή πληροφοριών και τη διευκόλυνση της μάθησης.
- Εικονική Πραγματικότητα (VR) και Επαυξημένη Πραγματικότητα (AR): Χρήση VR και AR για τη δημιουργία διαδραστικών και εμπυθιστικών εκπαιδευτικών εμπειριών (Vosniadou & Kollias, 2001).

7. Συνεργασία με Επιστημονικές και Περιβαλλοντικές Οργανώσεις

Συνεργασίες με οργανισμούς που ειδικεύονται στην περιβαλλοντική έρευνα και την προστασία.

- Επιστημονικές Έρευνες και Προγράμματα: Συμμετοχή μαθητών σε επιστημονικές έρευνες και προγράμματα παρακολούθησης του περιβάλλοντος.
- Εκδηλώσεις και Σεμινάρια: Διοργάνωση εκδηλώσεων και σεμιναρίων με τη συμμετοχή επιστημόνων και ειδικών σε περιβαλλοντικά θέματα (Mura & Chinooneka, 2015).

Οι διάφορες μορφές που μπορεί να λάβει η περιβαλλοντική εκπαίδευση, παρέχουν στους εκπαιδευτικούς ένα εύρος πρακτικών, μέσω των οποίων μπορούν να προσφέρουν ποικίλους τρόπους μάθησης και ευαισθητοποίησης των μαθητών σχετικά με το περιβάλλον. Κατ' αυτόν

τον τρόπο, δημιουργούνται ευαισθητοποιημένοι και ενημερωμένοι μαθητές, οι οποίοι θα εξελιχθούν σε ενεργούς πολίτες, οι οποίοι είναι ικανοί να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του πλανήτη (Mura & Chinooneka, 2015).

1.4. Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στο ελληνικό νηπιαγωγείο εισήχθη για πρώτη φορά με νομοθετική ρύθμιση το 1991. Αρχικά, ένα χρόνο πριν το 1990, είχε εισαχθεί στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Βασικός σκοπός της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές για περιβαλλοντικά προβλήματα και ζητήματα που άπτονται της αειφορίας. Το 2001 μεταβλήθηκε και το πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου, ενώ την ίδια χρονιά δημιουργήθηκαν Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών ενισχύθηκε σημαντικά και ορίστηκαν σε κάθε σχολείο υπεύθυνοι περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Για πρώτη φορά, το 2003 εισάγεται το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση με πλήρη διδακτικό σχεδιασμό (Δημητρίου, 2009).

Οκτώ χρόνια αργότερα, το 2011 εντοπίζεται στα ελληνικά νηπιαγωγεία ένα πιλοτικό πρόγραμμα σπουδών με τίτλο «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την αειφόρο Ανάπτυξη». Το πρόγραμμα αυτό κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών ζητημάτων, μεταξύ των οποίων η διαχείριση απορριμμάτων, η ηλιοπροστασία και η διαχείριση του υδάτινου περιβάλλοντος. Το 2014 το πρόγραμμα σπουδών διευρύνθηκε και δεν περιελάμβανε μόνο τα τεχνικά ζητήματα, αλλά και κοινωνικά, με τη μορφή κοινωνικής μελέτης για τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Στόχευε στην ευαισθητοποίηση των μαθητών και τη διαμόρφωση κοινωνικής συνείδησης. Από το 2014 κι έπειτα η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο πρόγραμμα σπουδών των ελληνικών σχολείων, τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Εξελίσσεται συνεχώς, προκειμένου να προσαρμόζεται στις ανάγκες της εκάστοτε εποχής και κοινωνίας και μέσω

των κατάλληλων διδακτικών μεθόδων ενημερώνει τους μαθητές για κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα και ενισχύει την περιβαλλοντική τους συνείδηση και συμπεριφορά. Έτσι, οι μαθητές μαθαίνουν τρόπους αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων και γίνονται πιο περιβαλλοντικά υπεύθυνοι (Μπάρδη, 2016)

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ – Η αειφόρος ανάπτυξη

2.1. Η πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Ο όρος της αειφόρου ανάπτυξης αναφέρεται στην ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους βιοτικές ανάγκες με τους υπάρχοντες φυσικούς πόρους (Barraza et al. 2003). Η πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη αποτέλεσε μία μακροχρόνια και σταδιακή διαδικασία, η οποία επηρεάστηκε από κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες (Sterling, 2020). Ενώ είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ακριβώς πότε η αειφορία έγινε τρόπος ζωής, αρκετά σημαντικά γεγονότα έχουν συμβάλει καθοριστικά στην εγκαθίδρυση της βιώσιμης διαβίωσης ως τρόπου ζωής:

1. Αρχική Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση (1960-1970)

- Το σύγχρονο περιβαλλοντικό κίνημα άρχισε να διαμορφώνεται τη δεκαετία του 1960 και του 1970. Βιβλία όπως το *Silent Spring* της Rachel Carson (1962) ανέδειξαν τις επιβλαβείς επιπτώσεις των φυτοφαρμάκων στο περιβάλλον, οδηγώντας σε αυξημένη ανησυχία του κοινού για περιβαλλοντικά ζητήματα.
- Η πρώτη Ημέρα της Γης γιορτάστηκε στις 22 Απριλίου 1970, σημειώνοντας ένα σημαντικό ορόσημο στην περιβαλλοντική υποστήριξη. Το γεγονός αυτό κινητοποίησε εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως και υπογράμμισε τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος (Sterling, 2020).

2. Εισαγωγή του Όρου "Βιώσιμη Ανάπτυξη" (1980)

- Ο όρος "βιώσιμη ανάπτυξη" απέκτησε μεγαλύτερη σημασία με τη δημοσίευση της Έκθεσης Brundtland, επίσημα γνωστής ως *Το Κοινό μας Μέλλον*, από την Παγκόσμια Επιτροπή του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1987. Η έκθεση αυτή όρισε τη βιώσιμη ανάπτυξη ως "ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος

χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες" (Brundtland, 1987)

- Αυτή η έννοια συνδύαζε περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις, τονίζοντας τη διασύνδεση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με την υγεία του πλανήτη. Η έκθεση διαδραμάτισε κρίσιμο ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής και του διαλόγου για την αειφορία (Sterling, 2020).

3. Παγκόσμιες Περιβαλλοντικές Διασκέψεις (1990)

- Η Διάσκεψη Κορυφής της Γης το 1992 στο Ρίο ντε Τζανέιρο, επίσημα γνωστή ως Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED), αποτέλεσε σημείο καμπής για την παγκόσμια περιβαλλοντική πολιτική. Κείμενα όπως η Ατζέντα 21 και η Διακήρυξη του Ρίο έθεσαν τα θεμέλια για διεθνή συνεργασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Αυτή η εποχή σηματοδότησε επίσης την υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο το 1997, μιας διεθνούς συνθήκης που στόχευε στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, υπογραμμίζοντας περαιτέρω την ανάγκη για βιώσιμες πρακτικές για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (Huckle & Wals 2024).

4. Η Αειφορία ως Κυρίαρχη Αντίληψη (2000)

- Στις αρχές του 2000, η αειφορία άρχισε να διεισδύει στον ευρύτερο πολιτισμό. Οι εταιρείες άρχισαν να ενσωματώνουν βιώσιμες πρακτικές στις λειτουργίες και τις αλυσίδες εφοδιασμού τους, αναγνωρίζοντας τόσο τις ηθικές επιπτώσεις όσο και τις δυνατότητες για μακροπρόθεσμα οικονομικά οφέλη.
- Τα Ηνωμένα Έθνη ξεκίνησαν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (MDGs) το 2000, που περιλάμβαναν στόχους σχετικούς με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Αυτή η πρωτοβουλία βοήθησε να ενσωματωθεί περαιτέρω η αειφορία στις παγκόσμιες αναπτυξιακές προσπάθειες (Huckle & Wals 2024).

5. Η Αειφορία ως Τρόπος Ζωής (2010-σήμερα)

- Τη δεκαετία του 2010, η αειφορία έγινε πιο ενσωματωμένη στην καθημερινή ζωή καθώς αυξήθηκε η ευαισθητοποίηση για ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, η ρύπανση από πλαστικά και η απώλεια βιοποικιλότητας. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι ψηφιακές πλατφόρμες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διάδοση πληροφοριών και στην κινητοποίηση των ανθρώπων προς βιώσιμες πρακτικές.
- Η υιοθέτηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ το 2015 αποτέλεσε άλλο ένα σημαντικό βήμα προς την καθιέρωση της αειφορίας ως παγκόσμιας προτεραιότητας. Αυτοί οι 17 στόχοι αφορούν διάφορες πτυχές της αειφορίας, από την καθαρή ενέργεια και την υπεύθυνη κατανάλωση έως τη δράση για το κλίμα και τη ζωή στη στεριά και το νερό.
- Περισσότερα άτομα, κοινότητες και οργανισμοί άρχισαν να υιοθετούν βιώσιμες πρακτικές, όπως η μείωση των αποβλήτων, η εξοικονόμηση ενέργειας και η υποστήριξη της ηθικής κατανάλωσης. Έννοιες όπως ο μινιμαλισμός, η ζωή χωρίς απορρίμματα και οι διατροφές με βάση τα φυτά κέρδισαν δημοτικότητα, καθώς οι άνθρωποι αναζητούσαν τρόπους να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα (Sterling, 2020).

Από τα παραπάνω έγινε κατανοητό ότι η αειφόρος ανάπτυξη δεν αποτελεί ένα μονοδιάστατο φαινόμενο, αλλά όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω επηρεάζεται από πληθώρα παραγόντων, με σπουδαιότερους τον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό παράγοντα. Ειδικότερα, οι παράγοντες αυτοί εντοπίζονται με τους εξής τρόπους στην αειφόρο ανάπτυξη:

Οικονομική Διάσταση

Η οικονομική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης επικεντρώνεται περισσότερο στη δημιουργία βιώσιμων και ανθεκτικών οικονομιών, οι οποίες προάγουν την ισότητα και την ευημερία. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση πράσινων τεχνολογιών, την καινοτομία και την υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων. Οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις παίζουν

κρίσιμο ρόλο στην ενίσχυση της οικονομικής αειφορίας, υιοθετώντας στρατηγικές που ενσωματώνουν την περιβαλλοντική διαχείριση και την κοινωνική ευθύνη (Wals, 2023).

Κοινωνική Διάσταση

Η κοινωνική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης αναφέρεται στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας και της συμπερίληψης. Η εξασφάλιση πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες όπως η εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη και η στέγαση είναι ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας που προωθεί την αειφορία. Επιπλέον, η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων και η ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων αποτελούν βασικά στοιχεία για την επίτευξη μιας βιώσιμης κοινωνίας (Huckle, 2010).

Περιβαλλοντική Διάσταση

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί το πιο θεμελιώδες στοιχείο της αειφόρου ανάπτυξης. Η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η διαχείριση των αποβλήτων, η προστασία της βιοποικιλότητας και η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι μερικές από τις βασικές στρατηγικές για την προστασία του περιβάλλοντος. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση του κοινού είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας και την υιοθέτηση μιας πιο βιώσιμης συμπεριφοράς (Huckle, J., & Wals, A. E. J., 2024).

Βάσει των ανωτέρω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη είναι ένας συνεχής και δυναμικός στόχος που απαιτεί την συνεργασία όλων των τομέων της κοινωνίας. Μέσα από την ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας σε όλες τις πτυχές της ζωής μας, μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα πιο δίκαιο, υγιές και ανθεκτικό μέλλον για όλους. Η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης δεν είναι μόνο μια ηθική επιταγή, αλλά και μια πρακτική αναγκαιότητα για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ευημερίας του πλανήτη μας και της

ύπαρξης επαρκών πόρων για τη διαβίωση των ανθρώπων που θα ζουν μελλοντικά σε αυτή (Huckle, J., & Wals, A. E. J., 2024).

2.2. Ορισμός αειφόρου ανάπτυξης

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί έναν από τους πιο κρίσιμους στόχους του σύγχρονου κόσμου, καθώς στοχεύει στη διατήρηση και ενίσχυση της ανθρώπινης ευημερίας σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική δικαιοσύνη. Ο όρος «αειφόρος ανάπτυξη» εισήχθη επισήμως από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (γνωστή και ως Επιτροπή Brundtland) στην έκθεσή της *Το Κοινό μας Μέλλον* το 1987. Σε αυτήν την έκθεση, η αειφόρος ανάπτυξη ορίστηκε ως η προσπάθεια που καταβάλλεται για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών και την αξιοπρεπή διαβίωσή του ατόμου λαμβάνοντας υπόψη όμως την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν κι αυτές τους ανάγκες τους (Brundtland, 1962).

Αυτός ο ορισμός υπογραμμίζει την ανάγκη για μια ισορροπία ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, την περιβαλλοντική προστασία και την κοινωνική ευημερία. Η αειφόρος ανάπτυξη δεν είναι απλώς μια περιβαλλοντική έννοια, αλλά μια ολιστική προσέγγιση που ενσωματώνει διάφορες διαστάσεις, όπως αυτές αναπτύχθηκαν ανωτέρω.

Μετάπειτα, αναπτύχθηκαν και άλλες ερμηνείες για την έννοια αυτή, όπως ο ορισμός που διατυπώθηκε στη Διακήρυξη του Ρίο (1992). Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που υιοθετήθηκε κατά τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992 (UNCED), ορίζει την αειφόρο ανάπτυξη με έμφαση στη συνεργασία και την ευθύνη των κρατών. Ειδικότερα, γίνεται λόγος για το δικαίωμα που έχουν όλα τα κράτη να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους του πλανήτη ανάλογα με τις ανάγκες και τις πολιτικές του εκάστοτε κράτους, φέροντα όμως ταυτόχρονα την υποχρέωση να μεριμνούν για την ύπαρξη τυχόν αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή τους (Barraza et al. 2003).

Ο συγκεκριμένος ορισμός επικεντρώνεται στην αρχή της κοινής, αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης και την ανάγκη για διεθνή συνεργασία στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης.

Μία δεκαετία περίπου αργότερα, η UNESCO το 2002 προσέφερε έναν ορισμό που εστιάζει στην ολοκληρωμένη προσέγγιση της αειφόρου ανάπτυξης, συμπεριλαμβάνοντας την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Συγκεκριμένα, επισημάνθηκε η σημασία της ισορροπημένης και δίκαιης αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η ευημερία των επόμενων γενεών (Cough and Scott, 2022).

Σύμφωνα με το Διεθνές Ινστιτούτο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη η αειφόρος ανάπτυξη είναι δυνατό να ενισχύσει την ποιότητα της ανθρώπινης ζωής χωρίς αυτό απαραίτητα να υποθάλπει την επιβίωση των επόμενων γενεών και παράλληλα να λειτουργούμε όλοι με σεβασμό στους φυσικούς πόρους του πλανήτη και στα οικοσυστήματα (IIED, 2002).

Αυτός ο ορισμός υπογραμμίζει την ανάγκη για προστασία των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων, ενώ ταυτόχρονα προάγει την κοινωνική ευημερία.

Τέλος, το 2015, με την υιοθέτηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) από τα Ηνωμένα Έθνη, η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης επεκτάθηκε περαιτέρω, ενσωματώνοντας 17 αλληλένδετους στόχους που καλύπτουν διάφορες διαστάσεις της ανθρώπινης ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ως αειφόρος ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη εκείνη που συντελεί στην ενίσχυση της ευημερίας καθολικά, ενώ ταυτόχρονα δεν εξαντλεί αλλά σέβεται τους φυσικούς πόρους και τους εκμεταλλεύεται με γνώμονα τη βιωσιμότητα για να εξασφαλιστεί η υγεία του πλανήτη (Cough and Scott, 2022).

Η πληθώρα των ορισμών που έχουν διατυπωθεί για την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης αποδεικνύει την πολυδιάστατη φύση της έννοιας και την ανάγκη για ισορροπία μεταξύ των διαφορετικών διαστάσεων της ανάπτυξης: οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτική. Παρά τις διαφορετικές προσεγγίσεις, οι περισσότεροι ορισμοί συμφωνούν ότι η αειφόρος ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που εξυπηρετεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να

θυσιάζει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες, διασφαλίζοντας έτσι ένα βιώσιμο και δίκαιο μέλλον για όλους (Παπαβασιλείου, 2015).

2.3. Χαρακτηριστικά αειφόρου ανάπτυξης

Η αειφόρος ανάπτυξη είναι μια πολύπλευρη έννοια που στοχεύει στην επίτευξη της μακροπρόθεσμης ευημερίας για όλους τους ανθρώπους, προστατεύοντας παράλληλα το περιβάλλον και προωθώντας την κοινωνική δικαιοσύνη. Για να επιτευχθεί αυτή η ισορροπία, η αειφόρος ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από διάφορα βασικά στοιχεία και αρχές. Ακολουθούν τα κύρια χαρακτηριστικά της αειφόρου ανάπτυξης:

- **Περιβαλλοντική Προστασία**

Η αειφόρος ανάπτυξη περιλαμβάνει τη διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι οι φυσικοί πόροι πρέπει να χρησιμοποιούνται με βιώσιμο τρόπο, η βιοποικιλότητα πρέπει να προστατεύεται, και η ρύπανση και η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων θα πρέπει να ελαχιστοποιούνται. Η περιβαλλοντική διαχείριση αποτελεί κεντρικό στοιχείο της αειφόρου ανάπτυξης (Βλάντου, 2016).

- **Διαγενεακή Δικαιοσύνη**

Ένα από τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της αειφόρου ανάπτυξης είναι η διαγενεακή δικαιοσύνη, δηλαδή η εξασφάλιση ότι οι σημερινές δράσεις δεν θα θέτουν σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους με τους υπάρχοντες φυσικούς πόρους. Αυτό σημαίνει ότι οι σημερινές αναπτυξιακές πρακτικές πρέπει να είναι τέτοιες που να μην εξαντλούν τους φυσικούς πόρους ή να προκαλούν μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές ζημιές (Βλάντου, 2016).

- **Ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα**

Η αειφόρος ανάπτυξη προάγει την ανθεκτικότητα των κοινωνιών και των οικοσυστημάτων, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν και να προσαρμόζονται σε περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις και αλλαγές, όπως η κλιματική αλλαγή, οι φυσικές καταστροφές και οι οικονομικές κρίσεις (Βλάνοτυ, 2016).

- **Μακροπρόθεσμος Προγραμματισμός**

Η αειφόρος ανάπτυξη εστιάζει στη μακροπρόθεσμη προοπτική, αντί για τις βραχυπρόθεσμες λύσεις και τα άμεσα κέρδη. Αυτό σημαίνει ότι οι αναπτυξιακές πολιτικές και τα σχέδια πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις μελλοντικές συνέπειες και να είναι ευέλικτα για να προσαρμόζονται σε αλλαγές και νέες προκλήσεις, ώστε να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση η βιωσιμότητα (Παπαβασιλείου, 2015).

- **Ηθική ευθύνη**

Τελευταίο χαρακτηριστικό της αειφόρου ανάπτυξης αποτελεί η ηθική ευθύνη. Η αειφόρος ανάπτυξη εμπεριέχει την ηθική ευθύνη να διασφαλίσουμε ότι οι δράσεις μας σήμερα δεν θα βλάψουν το περιβάλλον και τις κοινότητες στο μέλλον. Αυτή η ηθική στάση περιλαμβάνει την υπευθυνότητα έναντι των άλλων ανθρώπων, των άλλων ειδών, και του πλανήτη συνολικά (Παπαβασιλείου, 2015).

Συμπερασματικά, τα χαρακτηριστικά της αειφόρου ανάπτυξης αντικατοπτρίζουν μια ισορροπημένη και ολιστική προσέγγιση στην ανάπτυξη, που επιδιώκει να εξασφαλίσει την ευημερία των ανθρώπων και την υγεία του πλανήτη μακροπρόθεσμα (Cough and Scott, 2022). Αυτές οι αρχές είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση πολιτικών και στρατηγικών που θα επιτρέψουν στις κοινωνίες να ζουν σε αρμονία με το φυσικό τους περιβάλλον και να εξασφαλίζουν ένα βιώσιμο μέλλον για τις μελλοντικές γενιές.

2.4. Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη (ΕΑΑ) αποτελεί μια κρίσιμη διάσταση για την επίτευξη της αειφορίας και την καλλιέργεια μιας πιο δίκαιης, ανθεκτικής και βιώσιμης κοινωνίας. Στοχεύει στην ενδυνάμωση των ατόμων με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορές που απαιτούνται για να συμβάλουν ενεργά σε μια βιώσιμη κοινωνία και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του 21ου αιώνα, όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η ανισότητα και η φτώχεια (Καϊλα, 2015).

Για να είναι αποτελεσματική, η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη, πρέπει να βασίζεται σε μια διεπιστημονική προσέγγιση που ενσωματώνει θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας, οικονομίας και πολιτισμού σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της μάθησης. Κατά την Unesco, η εκπαίδευση αυτή στοχεύει να εξοπλίσει τους μαθητές με τα απαραίτητα εφόδια, γνώσεις και τις δεξιότητες που χρειάζονται για να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές, να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες και να συμβάλλουν στην κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ευημερία (UNESCO, 2022).

Πιο συγκεκριμένα, κατά τον Παπαβασιλείου (2015) τα κύρια χαρακτηριστικά και στόχοι της ΕΑΑ αφορούν την:

- **Ανάπτυξη Γνώσεων και Κατανόησης:** Παροχή γνώσεων για τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά θέματα που επηρεάζουν την αειφορία, καθώς και για τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών των θεμάτων.
- **Ενίσχυση Δεξιοτήτων Κριτικής Σκέψης και Επίλυσης Προβλημάτων:** Προώθηση της ικανότητας για κριτική σκέψη, ανάλυση πολύπλοκων προβλημάτων και ανάπτυξη δημιουργικών λύσεων για βιώσιμη ανάπτυξη.
- **Καλλιέργεια Αξιών και Συμπεριφορών:** Ενίσχυση αξιών όπως η υπευθυνότητα, η ισότητα, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός προς το περιβάλλον και τις μελλοντικές γενιές.

- **Προώθηση της Ενεργούς Συμμετοχής :** Ενδυνάμωση των μαθητών να αναλάβουν δράση και να συμβάλουν σε βιώσιμες πρωτοβουλίες και διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση μιας νέας γενιάς πολιτών που είναι έτοιμοι να αναλάβουν την ευθύνη για το μέλλον του πλανήτη. Με την ενσωμάτωση αξιών, δεξιοτήτων και γνώσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας πιο δίκαιης, ισότιμης και περιβαλλοντικά συνειδητής κοινωνίας (Γονιάδης & Λαμπρίδου, 2015)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο- Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία

3.1. Σκοποί και στόχοι της ΕΠΑΑ

Ο σκοπός της ΠΕ, όπως διατυπώθηκε στο κείμενο της «Χάρτας του Βελιγραδίου» (UNESCO, 1975), επιγραμματικά είναι : η διαμόρφωση του πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο ,έτσι ώστε να είναι ενημερωμένος και προβληματισμένος για το περιβάλλον και τα σχετικά με αυτό προβλήματα, και ο οποίος θα έχει τις γνώσεις, τις ικανότητες, τις στάσεις, τα κίνητρα και την αφοσίωση να εργαστεί σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο για τις λύσεις των υφιστάμενων περιβαλλοντικών προβλημάτων και για την πρόληψη των μελλοντικών. Με βάση αυτό το γενικό σκοπό καθορίστηκαν οι επιμέρους στόχοι: • Συνειδητοποίηση: να βοηθήσει τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες να συνειδητοποιήσουν και να ευαισθητοποιηθούν ως προς το περιβάλλον στο σύνολό του και ως προς τα σχετιζόμενα με αυτό προβλήματα. • Γνώση: να βοηθήσει τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες να αναπτύξουν βασικές γνώσεις για το περιβάλλον στο σύνολό του, για τα συναφή με αυτό προβλήματα και για την κρισιμότητα της υπεύθυνης παρουσίας και του ρόλου της ανθρωπότητας σε αυτό. • Στάσεις: να βοηθήσει τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες να αποκτήσουν κοινωνικές αξίες, ισχυρό ενδιαφέρον για το περιβάλλον και διάθεση για ενεργό συμμετοχή για την προστασία του και τη βελτίωσή του. • Ικανότητες-Δεξιότητες: να βοηθήσει τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες να αναπτύξουν τις αναγκαίες ικανότητες-δεξιότητες για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. • Ικανότητα αξιολόγησης: να βοηθήσει τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες να αξιολογούν τα περιβαλλοντικά μέτρα και τα εκπαιδευτικά προγράμματα ως προς τους οικολογικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, αισθητικούς και εκπαιδευτικούς συντελεστές. • Συμμετοχή: να βοηθήσει τα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες να διαμορφώσουν μια αίσθηση υπευθυνότητας και πειστικότητας στη θέαση των περιβαλλοντικών προβλημάτων διασφαλίζοντας τις κατάλληλες δράσεις για την επίλυσή τους.(UNESCO 1975, Παπαδημητρίου 1998, Μαγκατάτος 2012) Οι παραπάνω στόχοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρία επίπεδα: Γνωστικοί, Ψυχοκινητικοί και

Συναισθηματικοί και θα πρέπει να συνυπάρχουν ισότιμα σε κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα της ΠΕ. Σε αυτούς τους αρχικούς στόχους έρχονται να προστεθούν και νέοι που να ανταποκρίνονται στην έννοια της Αειφόρου Ανάπτυξης και καλούνται να ενσωματωθούν στο περιεχόμενο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΑΑ περιλαμβάνει και όλα τα προγράμματα που μέχρι τότε παρουσίαζαν σχετική αυτονομία όπως : η ΠΕ, η διαπολιτισμική 21 εκπαίδευση, η εκπαίδευση για την ειρήνη, για τα ανθρώπινα δικαιώματα, για την ιδιότητα του ενεργού πολίτη, η αγωγή υγείας κ.α προσπαθώντας να εντοπίσει τις διασυνδέσεις και τις μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις (Sterling 2001)

Μετά τη Διάσκεψη στο Ρίο το 2012, όπου αποφασίζεται η περαιτέρω προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, το 2015 ανακοινώνονται οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης για την επόμενη δεκαεπενταετία μέχρι το 2030. Κάθε στόχος αποτελείται από υποστόχους και που καλούνται να υλοποιηθούν μέχρι το 2030. Πιο συγκεκριμένα οι 17 στόχοι που τέθηκαν είναι:

1. Μηδενική φτώχεια σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη, 2. Μηδενική πείνα, με βελτίωση της αειφόρου γεωργίας και της διατροφής, επιτελείται η επισιτιστική ασφάλεια και εκμηδενίζονται τα ποσοστά της πείνας σε παγκόσμιο επίπεδο, 3. Καλή υγεία και ευημερία, προάγεται μια ζωή με υγεία και ευημερία για όλους όλων των ηλικιών, 4. Ποιοτική εκπαίδευση, ελεύθερη, ισότιμη για όλους, που θα εξασφαλίζει και τη δια βίου μάθηση, 5. Ισότητα των φύλων, με τη χειραφέτηση των γυναικών όλων των ηλικιών, 6. Καθαρό νερό και αποχέτευση, διάθεση και βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους τους πολίτες του κόσμου, 7. Φθηνή και καθαρή ενέργεια για όλους, με παροχή σε όλους οικονομικής, αξιόπιστης, βιώσιμης ενέργειας, 8. Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη, πλήρης απασχόληση και αξιοπρεπής εργασία για την εξασφάλιση διαρκούς ,βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης για όλους, 9. Βιομηχανία, καινοτομία, υποδομές, ενίσχυση καινοτομίας, προώθηση βιώσιμης βιομηχανοποίησης και δημιουργία ισχυρών υποδομών, 10. Μείωση ανισοτήτων, μεταξύ κρατών και εντός του κάθε κράτους, 11. Δημιουργία βιώσιμων πόλεων και ανθρώπινων οικισμών, που θα είναι ασφαλείς, 12. Υπευθύνη κατανάλωση και βιώσιμες μέθοδοι παραγωγής, 13. Δράση για τη κλιματική αλλαγή, ώστε να περιοριστεί το φαινόμενο και οι συνέπειες του, 14. Προστασία θαλασσών,

βιώσιμη χρήση των ωκεανών και των θαλάσσιων πόρων, 15. Προστασία χερσαίων οικοσυστημάτων, αποκατάσταση του υπεδάφους και της βιοποικιλότητας, εξασφάλιση της βιώσιμης χρήσης των δασών με καταπολέμηση της ερημοποίησης και εξασφάλιση της βιοποικιλότητας 16. Ειρήνη, κοινωνική δικαιοσύνη, αποτελεσματικοί θεσμοί, ειρηνικές κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς, δημιουργία αποδοτικών συμμετοχικών θεσμών σε όλα τα επίπεδα, 17. Παγκόσμια συνεργασία για την Αειφόρο ανάπτυξη με ενίσχυση των εφαρμοστικών μέσων. (εγκύκλιος ΥΠΕΠΘ 13-10-2016 Αρ. Πρωτ. 170596 / ΓΔ4)

Μελετώντας τους παραπάνω στόχους διαπιστώνουμε ότι καλύπτουν όλο το φάσμα των προβλημάτων κοινωνικών, περιβαλλοντικών, πολιτικών, που μαστίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες σε παγκόσμια κλίμακα

3.2. Αρχές της ΕΠΑΑ

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία βασίζεται σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές που οριοθετούν την προσέγγιση και τις μεθόδους της.. Οι αρχές αυτές συμβάλλουν καθοριστικά στην καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, ενσωματώνοντας αξίες και πρακτικές, οι οποίες είναι καθοριστικές για τη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών και τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος (Cebrián & Junyent, 2020). Οι βασικές αρχές που προωθεί η Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον είναι οι εξής:

1. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Ένας θεμελιώδης πυλώνας της ΕΠΑΑ είναι ο σεβασμός και η προστασία της βιοποικιλότητας και της φυσικής κληρονομιάς. Αυτή η αρχή διδάσκει στους μαθητές τη σημασία της διατήρησης της βιοποικιλότητας, της προστασίας των οικοσυστημάτων και της αειφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, υπογραμμίζοντας τη ζωτική τους σημασία για τη ζωή στον πλανήτη και την ανθρώπινη ευημερία (Cebrián & Junyent, 2020).

2. ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία προάγει την ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη, αναγνωρίζοντας ότι η περιβαλλοντική προστασία και η βιώσιμη ανάπτυξη δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων. Αυτή η αρχή επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, εθνικότητας ή κοινωνικοοικονομικού υποβάθρου, έχουν ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση σε πόρους και ευημερία (Cebrián & Junyent, 2020).

3. ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία αναγνωρίζει τη σημασία της τοπικής και της παγκόσμιας διάστασης. Ενθαρρύνει τους μαθητές να κατανοούν πώς οι τοπικές τους ενέργειες και επιλογές έχουν παγκόσμιες επιπτώσεις και αντίστροφα, προωθώντας μια αίσθηση παγκόσμιας ευθύνης και αλληλεγγύης. Αυτή η αρχή βοηθά τους μαθητές να αντιληφθούν ότι η αειφορία απαιτεί συνεργασία σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο (Cebrián & Junyent, 2020).

4. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Η συνεργασία και η δικτύωση αποτελούν κεντρικές αρχές της ΕΠΑΑ, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, των εκπαιδευτικών, των κοινοτήτων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Αυτή η αρχή προάγει τη συλλογική μάθηση και τη διαμοίραση γνώσεων και εμπειριών, ενισχύοντας την αίσθηση του κοινού σκοπού και της αμοιβαίας υποστήριξης για την επίτευξη της αειφορίας (Cebrián & Junyent, 2020).

5. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΩΝ

Τέλος, η ΕΠΑΑ αναγνωρίζει και ενσωματώνει την πολιτιστική πολυμορφία και τη σημασία της τοπικής ιστορίας στη διαμόρφωση βιώσιμων πρακτικών. Αυτή η αρχή προωθεί την εκτίμηση για τις διάφορες πολιτιστικές προσεγγίσεις στην αειφορία και ενθαρρύνει την αξιοποίηση της παραδοσιακής γνώσης για την προώθηση της περιβαλλοντικής προστασίας και της κοινωνικής συνοχής.

Από τα ανωτέρω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι βασικές αρχές της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία καθοδηγούν τη διαμόρφωση εκπαιδευτικών πρακτικών που ενισχύουν την περιβαλλοντική συνείδηση, την κοινωνική δικαιοσύνη και την αειφόρο ανάπτυξη, εξασφαλίζοντας ένα καλύτερο και πιο βιώσιμο μέλλον για όλους (Cebrián & Junyent, 2020).

3.3. Απόψεις παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας για την ΕΠΑΑ

Οι παιδαγωγοί της προσχολικής ηλικίας αναγνωρίζουν τη σημασία της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και το Περιβάλλον (ΕΠΑΑ) ως έναν ουσιαστικό τομέα της ανατροφής των παιδιών από μικρή ηλικία. Επικεντρώνονται στο να ενσωματώσουν τις αρχές της αειφορίας στην καθημερινή εκπαίδευση και στις δραστηριότητες των παιδιών, δημιουργώντας συνθήκες για μια θετική σχέση των παιδιών με το περιβάλλον (Βαφάρη, 2008). Οι απόψεις των παιδαγωγών της προσχολικής ηλικίας για την ΕΠΑΑ συνοψίζονται ως εξής:

1. Καλλιέργεια Περιβαλλοντικής Συνείδησης από μικρή ηλικία

Οι παιδαγωγοί θεωρούν ότι η προσχολική ηλικία είναι μια κρίσιμη περίοδος για την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης και των αξιών αειφορίας στα παιδιά. Πιστεύουν ότι η πρώιμη επαφή με το φυσικό περιβάλλον, μέσα από το παιχνίδι και τις εμπειρίες, συμβάλλει στην κατανόηση και την αγάπη για τη φύση. Μέσα από απλές και καθημερινές δραστηριότητες, τα παιδιά μαθαίνουν να εκτιμούν και να σέβονται το περιβάλλον (Βαφάρη, 2008).

2. Ενσωμάτωση Αειφόρων και Βιώσιμων Πρακτικών στην Καθημερινή Ρουτίνα των παιδιών

Οι παιδαγωγοί επισημαίνουν τη σημασία της ενσωμάτωσης βιώσιμων πρακτικών στην καθημερινή ρουτίνα της τάξης. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ανακύκλωση, κομποστοποίηση, εξοικονόμηση νερού και ενέργειας, καθώς και τη χρήση φιλικών προς το

περιβάλλον υλικών. Τέτοιες πρακτικές βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια της υπευθυνότητας απέναντι στο περιβάλλον και τους πόρους (Βαφάρη, 2008).

3. Απόκτηση Διδακτικών Εμπειριών Μέσω του Παιχνιδιού

Οι παιδαγωγοί της προσχολικής ηλικίας τονίζουν τη σημασία του παιχνιδιού ως εργαλείο μάθησης στην ΕΠΑΑ. Το παιχνίδι, ειδικά όταν γίνεται σε εξωτερικούς χώρους, παρέχει στα παιδιά την ευκαιρία να εξερευνήσουν το περιβάλλον, να αναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης και να κατανοήσουν τις φυσικές διαδικασίες. Μέσα από το παιχνίδι, τα παιδιά μαθαίνουν για την αλληλεπίδραση μεταξύ του ανθρώπου και της φύσης με έναν διασκεδαστικό και πρακτικό τρόπο (Βαφάρη, 2008).

4. Προώθηση της Συνεργασίας και της Ομαδικότητας

Οι παιδαγωγοί πιστεύουν ότι η εκπαίδευση για την αειφορία πρέπει να προάγει τη συνεργασία και την ομαδική εργασία. Μέσα από ομαδικές δραστηριότητες, τα παιδιά μαθαίνουν τη σημασία της συνεργασίας και του σεβασμού προς τους άλλους και το περιβάλλον. Επίσης, οι παιδαγωγοί ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των γονέων και της ευρύτερης κοινότητας, αναγνωρίζοντας ότι η αειφορία είναι μια συλλογική ευθύνη (Βαφάρη, 2008).

5. Ανάπτυξη Κριτικής Σκέψης

Οι παιδαγωγοί υποστηρίζουν ότι η ΕΠΑΑ βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν κριτική σκέψη και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων. Ενθαρρύνουν τα παιδιά να σκέφτονται για το πώς οι καθημερινές τους επιλογές επηρεάζουν το περιβάλλον και να βρίσκουν λύσεις για να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Μέσα από απλές ερωτήσεις και σενάρια, τα παιδιά μαθαίνουν να αναγνωρίζουν προβλήματα και να σκέφτονται δημιουργικά για τις λύσεις τους (Βαφάρη, 2008).

6. Ευαισθητοποίηση και Ενσυναίσθηση προς το Περιβάλλον

Οι παιδαγωγοί δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και της συναισθηματικής σύνδεσης των παιδιών με το περιβάλλον. Μέσα από ιστορίες, τραγούδια και δραστηριότητες

που επικεντρώνονται στη φύση, τα παιδιά αναπτύσσουν μια βαθύτερη κατανόηση και σεβασμό προς το φυσικό κόσμο, μαθαίνοντας να εκτιμούν την ομορφιά και την αξία του περιβάλλοντος (Βαφάρη, 2008).

7. Διαμόρφωση Ενεργών Πολιτών

Τέλος, οι παιδαγωγοί πιστεύουν ότι η ΕΠΑΑ πρέπει να στοχεύει στη διαμόρφωση ενεργών και υπεύθυνων πολιτών. Μέσα από τη διδασκαλία της αειφορίας, τα παιδιά μαθαίνουν να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως μέρος μιας ευρύτερης κοινότητας και να αναλαμβάνουν δράση για την προστασία του περιβάλλοντος, τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο (Βαφάρη, 2008).

Συνολικά, οι παιδαγωγοί της προσχολικής ηλικίας βλέπουν την Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον ως μια σημαντική ευκαιρία για να δημιουργήσουν τις βάσεις για έναν πιο βιώσιμο και συνειδητοποιημένο κόσμο, ξεκινώντας από τις πιο πρώιμες ηλικίες.

3.4. Επιμόρφωση των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στην ΕΠΑΑ

Η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον (ΕΠΑΑ) αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης από νεαρή ηλικία. Ωστόσο, για να επιτευχθούν οι στόχοι της ΕΠΑΑ, είναι κρίσιμη η επιμόρφωση των παιδαγωγών, ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις για να διδάξουν και να εμπνεύσουν τους μαθητές τους σχετικά με την αειφορία. Βασικός λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των παιδαγωγών στην ΕΠΑΑ αποτελεί η ενημέρωση για τις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις (Tilbury, 2004). Ειδικότερα, οι παιδαγωγοί χρειάζονται συνεχή επιμόρφωση για να είναι ενημερωμένοι για τις σύγχρονες περιβαλλοντικές προκλήσεις και τις εξελίξεις στον τομέα της αειφορίας. Οι ραγδαίες αλλαγές στο περιβάλλον και η ανάγκη για δράση απαιτούν εκπαιδευτικούς που κατανοούν πλήρως τα ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια βιοποικιλότητας, η ρύπανση και η διαχείριση των φυσικών πόρων. Μέσα από την επιμόρφωση, οι παιδαγωγοί αποκτούν την απαραίτητη κατανόηση για να μεταφέρουν στα

παιδιά τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος (Tilbury, 2004).

Ακόμη, απαιτείται ανάπτυξη δεξιοτήτων διδασκαλίας και μεθοδολογιών για να αποκτήσουν οι παιδαγωγοί τις απαραίτητες δεξιότητες διδασκαλίας και να εξοικειωθούν με καινοτόμες μεθοδολογίες που υποστηρίζουν την ΕΠΑΑ. Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση διαδραστικών και συμμετοχικών μεθόδων μάθησης, όπως το παιχνίδι στη φύση, τα περιβαλλοντικά έργα, οι βιωματικές δραστηριότητες και η επίλυση προβλημάτων. Οι παιδαγωγοί, μέσω της επιμόρφωσης, μαθαίνουν πώς να ενσωματώνουν τις αρχές της αειφορίας στο πρόγραμμα σπουδών και να δημιουργούν μια μαθησιακή εμπειρία που είναι τόσο εκπαιδευτική όσο και εμπνευστική για τα παιδιά (Χατζηκωνσταντή, 2020).

Εκτός αυτών η επιμόρφωση των παιδαγωγών είναι απαραίτητη για την καλλιέργεια της δικής τους περιβαλλοντικής συνείδησης και ευαισθητοποίησης. Οι παιδαγωγοί αποτελούν πρότυπα για τους μαθητές τους, και ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να έχουν αναπτύξει προσωπικά μια βαθιά κατανόηση και δέσμευση για τις αρχές της αειφορίας. Μέσα από την επιμόρφωση, οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν πώς να ενσωματώνουν τις αξίες της αειφορίας στην καθημερινή τους ζωή και να μεταδίδουν αυτήν τη δέσμευση στους μαθητές τους (Χρυσafiδης, 2005).

Η επιμόρφωση βοηθά τους παιδαγωγούς να ενισχύσουν την ικανότητά τους να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν εκπαιδευτικά προγράμματα που προάγουν την αειφορία. Μέσω της επιμόρφωσης, οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν πώς να αναπτύσσουν δραστηριότητες και προγράμματα που είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις ικανότητες των μαθητών τους, ενώ παράλληλα ανταποκρίνονται στις τοπικές περιβαλλοντικές προκλήσεις και ευκαιρίες. Η επιμόρφωση παρέχει επίσης στους παιδαγωγούς τα εργαλεία και τους πόρους που χρειάζονται για να δημιουργήσουν ένα μαθησιακό περιβάλλον που προάγει τη συμμετοχή, τη συνεργασία και την κριτική σκέψη (Tilbury, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία

Στα ελληνικά σχολεία και στα ελληνικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών έχουν ενσωματωθεί ειδικά προγράμματα για την εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια, η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική έχει στραφεί προς την κατεύθυνση της ένταξης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης για την αειφορία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με στόχο την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών ζωής (Χαραλαμπίδης, 2010).

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα προγράμματα σπουδών περιλαμβάνουν θεματικές ενότητες που σχετίζονται με το περιβάλλον και την αειφορία, κυρίως στα μαθήματα της Μελέτης Περιβάλλοντος και της Φυσικής. Οι μαθητές διδάσκονται βασικές έννοιες που αφορούν τη φύση, τους φυσικούς πόρους, την κλιματική αλλαγή, την ανακύκλωση και την εξοικονόμηση ενέργειας (Χαραλαμπίδης, 2010). Κατά τους Huckle & Wals (2024) μέσω διαθεματικών προσεγγίσεων, οι μαθητές ενθαρρύνονται να συμμετέχουν σε σχολικά προγράμματα και δραστηριότητες που προάγουν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, όπως είναι οι σχολικοί κήποι, οι δράσεις καθαρισμού και οι εκδρομές στη φύση.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον ενσωματώνεται στα μαθήματα της Γεωγραφίας, της Βιολογίας, της Φυσικής, της Χημείας και της Οικιακής Οικονομίας. Στα μαθήματα αυτά, οι μαθητές εξετάζουν πιο σύνθετα θέματα όπως οι οικοσυστημικές διεργασίες, η βιώσιμη ανάπτυξη, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οι περιβαλλοντικές πολιτικές (Χαραλαμπίδης, 2010). Επιπλέον, τα σχολεία υλοποιούν Περιβαλλοντικά Προγράμματα και Προγράμματα Αγωγής Υγείας, τα οποία είναι

διαθεματικά και αφορούν την εκπαίδευση για την αειφορία. Μέσω αυτών των προγραμμάτων, οι μαθητές αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο σε έργα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, τη βιωσιμότητα και την κοινωνική υπευθυνότητα (Χαραλαμπίδης, 2010).

Εκτός από τα υποχρεωτικά προγράμματα σπουδών, στην Ελλάδα λειτουργούν και ειδικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και άλλους φορείς. Αυτά τα προγράμματα ενθαρρύνουν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών σε περιβαλλοντικές δράσεις και προωθούν την κατανόηση της σχέσης ανθρώπου-φύσης (Βασσάλα, 1992).

Η ελληνική εκπαίδευση για την αειφορία ευθυγραμμίζεται με τις κατευθύνσεις της UNESCO και άλλων διεθνών οργανισμών που προωθούν την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πολλά σχολεία συμμετέχουν σε διεθνή προγράμματα, όπως το Δίκτυο Οικολογικών Σχολείων (Eco-Schools) και το Δίκτυο Αειφόρων Σχολείων, τα οποία ενισχύουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αειφορία μέσω καινοτόμων προγραμμάτων και δράσεων (Χαραλαμπίδης, 2010).

Στην Ελλάδα, η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον αποτελεί έναν σημαντικό τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, με σαφή πρόθεση να ενσωματώσει την αειφορία και την περιβαλλοντική συνείδηση στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παρόλο που υπάρχουν ακόμα περιθώρια βελτίωσης και περαιτέρω ενσωμάτωσης, τα υπάρχοντα προγράμματα αποτελούν μια καλή βάση για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας στις νέες γενιές.

4.2. Σχεδιασμός Προγραμμάτων για την ΕΠΑΑ

Ο σχεδιασμός προγραμμάτων για την Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον (ΕΠΑΑ) είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία που απαιτεί τη συνεργασία εκπαιδευτικών, ειδικών, φορέων και της ευρύτερης κοινότητας. Η διαδικασία σχεδιασμού των προγραμμάτων ΕΠΑΑ βασίζεται σε σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους, οι οποίες στοχεύουν

στην προώθηση της περιβαλλοντικής συνείδησης, της βιωσιμότητας και της ενεργού συμμετοχής των μαθητών. Ακολουθούν τα κύρια βήματα για τον σχεδιασμό προγραμμάτων ΕΠΑΑ:

1. Αξιολόγηση Αναγκών και Εντοπισμός Προβλημάτων

Ο πρώτος βήμα στον σχεδιασμό προγραμμάτων ΕΠΑΑ είναι η αξιολόγηση των αναγκών της σχολικής κοινότητας και ο εντοπισμός των τοπικών περιβαλλοντικών προβλημάτων. Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει την αναγνώριση των περιβαλλοντικών θεμάτων που ενδιαφέρουν και επηρεάζουν την κοινότητα, καθώς και των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Η διαδικασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει τη διεξαγωγή ερευνών και συνεντεύξεων με μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς και μέλη της κοινότητας για να κατανοηθούν οι προτεραιότητες και οι ανησυχίες τους σχετικά με το περιβάλλον, καθώς και τη συλλογή δεδομένων και πληροφοριών για το τοπικό περιβάλλον και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η περιοχή (Ferreira, Ryan & Tilbury, 2007).

2. Καθορισμός Στόχων και Σκοπών

Μετά την αξιολόγηση των αναγκών, καθορίζονται οι στόχοι και οι σκοποί του προγράμματος ΕΠΑΑ. Οι στόχοι πρέπει να είναι σαφείς, μετρήσιμοι και εφικτοί, ώστε να κατευθύνουν τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και να διασφαλίζουν ότι το πρόγραμμα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών και της κοινότητας. Ειδικότερα, πρέπει να προηγηθεί καθορισμός εκπαιδευτικών στόχων που σχετίζονται με την κατανόηση περιβαλλοντικών θεμάτων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διαμόρφωση στάσεων, αλλά και καθορισμός εκπαιδευτικών στόχων που σχετίζονται με την κατανόηση περιβαλλοντικών θεμάτων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη διαμόρφωση στάσεων (Ferreira, Ryan & Tilbury, 2007).

3. Σχεδιασμός Δραστηριοτήτων και Μεθοδολογιών

Έπειτα, ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων και μεθοδολογιών περιλαμβάνει την ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και μαθημάτων που ενσωματώνουν τις αρχές της ΕΠΑΑ. Οι δραστηριότητες αυτές πρέπει να είναι ποικίλες, διαθεματικές και να προωθούν τη συμμετοχική μάθηση. Στις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν

περιλαμβάνονται η ανάπτυξη βιωματικών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν πρακτική εμπειρία, όπως η δημιουργία σχολικού κήπου, η ανακύκλωση και η παρατήρηση της φύσης, ο σχεδιασμός διαθεματικών προγραμμάτων που συνδυάζουν διαφορετικά μαθήματα, όπως η Βιολογία, η Γεωγραφία, η Τεχνολογία και η Τέχνη, για να ενσωματωθούν θέματα αειφορίας και η εφαρμογή συμμετοχικών μεθόδων διδασκαλίας, όπως η ομαδική εργασία, η επίλυση προβλημάτων και οι διαδραστικές συζητήσεις. Ακόμη, ο παιδαγωγός οφείλει να είναι δημιουργικός και κατά τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων να λαμβάνει υπόψη την καθημερινή ζωή των παιδιών αλλά και τυχόν τοπικά περιβαλλοντικά ζητήματα που θα μπορούσε να αξιοποιήσει κατά τη διδασκαλία (May, 2000).

4. Αξιοποίηση Πόρων και Υλικών

Ο σχεδιασμός προγραμμάτων ΕΠΑΑ απαιτεί την αξιοποίηση διαθέσιμων πόρων και υλικών, όπως εκπαιδευτικά εργαλεία, τεχνολογίες, επιστημονικά δεδομένα και τοπικά περιβαλλοντικά στοιχεία. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι τα υλικά είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες των μαθητών και προάγουν την ενεργή μάθηση.

Δραστηριότητες:

- Ανάπτυξη ή επιλογή εκπαιδευτικού υλικού που υποστηρίζει τις δραστηριότητες και τα θέματα του προγράμματος.
- Χρήση τεχνολογιών και ψηφιακών εργαλείων για την ενίσχυση της μάθησης και της συμμετοχής των μαθητών.
- Συνεργασία με τοπικούς φορείς και οργανώσεις για την απόκτηση πρόσθετων πόρων και υποστήριξης (Ferreira, Ryan & Tilbury, 2007).

5. Εκπαίδευση και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών

Η εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι κρίσιμη για την επιτυχία των προγραμμάτων ΕΠΑΑ. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι καλά ενημερωμένοι για τις περιβαλλοντικές προκλήσεις και τις αειφόρες πρακτικές, καθώς και να έχουν τις απαραίτητες διδακτικές δεξιότητες για να εμπνεύσουν τους μαθητές. Για τους λόγους αυτούς κρίνεται

απαραίτητη η διοργάνωση σεμιναρίων και εργαστηρίων επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς σχετικά με τις σύγχρονες τάσεις στην ΕΠΑΑ και τις μεθοδολογίες διδασκαλίας, η παροχή πρόσβασης σε εκπαιδευτικό υλικό και πόρους που διευκολύνουν την εφαρμογή του προγράμματος κτλ. (Mura & Chinooneka, 2015).

Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι ο σχεδιασμός προγραμμάτων για την Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον αποτελεί μια πολυδιάστατη διαδικασία που απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, συνεργασία και συνεχή αξιολόγηση. Η επιτυχία των προγραμμάτων εξαρτάται από τη δέσμευση των εκπαιδευτικών, την υποστήριξη της κοινότητας και τη συνεχή προσαρμογή στις ανάγκες και τις προκλήσεις της εποχής. Μέσα από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή αποτελεσματικών προγραμμάτων ΕΠΑΑ, τα σχολεία μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη υπεύθυνων και ευαισθητοποιημένων πολιτών, έτοιμων να αντιμετωπίσουν τις περιβαλλοντικές προκλήσεις του μέλλοντος (Mura & Chinooneka, 2015).

4.3. Ο ρόλος των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στην ΕΠΑΑ

Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον (ΕΠΑΑ), καθώς είναι υπεύθυνοι για τη θεμελίωση της περιβαλλοντικής συνείδησης και της αειφόρου συμπεριφοράς από την πρώιμη παιδική ηλικία. Αυτή η περίοδος της ζωής είναι καθοριστική για τη διαμόρφωση των αξιών, των στάσεων και των συνηθειών των παιδιών, γεγονός που καθιστά τον ρόλο των παιδαγωγών ιδιαίτερα σημαντικό για την ανάπτυξη μιας γενιάς ευαισθητοποιημένων και υπεύθυνων πολιτών. Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας εισάγουν τα παιδιά στις βασικές έννοιες της αειφορίας και του περιβάλλοντος με τρόπους που είναι κατανοητοί και σχετικοί με την καθημερινότητά τους. Χρησιμοποιώντας απλές δραστηριότητες και παιχνίδια, βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν την αξία της φύσης, των φυσικών πόρων και την ανάγκη για την προστασία τους (Χατζηπαναγιώτου, 2001).

Έπειτα, η βιωματική μάθηση είναι θεμελιώδης στην προσχολική εκπαίδευση και αποτελεί έναν από τους κύριους τρόπους με τους οποίους οι παιδαγωγοί προάγουν την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Μέσα από άμεσες εμπειρίες και εξερεύνηση, τα παιδιά μαθαίνουν για τη φύση, τα οικοσυστήματα και την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον. Οργανώνοντας βόλτες στη φύση ή στους κήπους του σχολείου, τα παιδιά μπορούν να παρατηρήσουν φυτά, ζώα και έντομα, κατανοώντας τον κύκλο της ζωής (Χατζηπαναγιώτου, 2001).

Παράλληλα, οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των παιδιών, στοιχείων που είναι καίρια για την εκπαίδευση για την αειφορία. Μέσα από ομαδικές δραστηριότητες και παιχνίδια, τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται, να αλληλεπιδρούν και να παίρνουν αποφάσεις που ευνοούν το κοινό καλό και το περιβάλλον (Bora et al, 2010, Μπότσογλου, 2010) .

Επιπλέον, αποτελούν πρότυπα συμπεριφοράς για τα παιδιά, καθώς τα παιδιά στην προσχολική ηλικία μαθαίνουν κυρίως μέσω της παρατήρησης και της μίμησης. Οι παιδαγωγοί μπορούν να προάγουν την αειφόρο συμπεριφορά μέσα από το προσωπικό τους παράδειγμα, δείχνοντας στα παιδιά πώς να φροντίζουν το περιβάλλον και να ζουν με βιώσιμο τρόπο (Bora et al, 2010).

Τέλος, οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας ενθαρρύνουν σημαντικά την κριτική σκέψη των παιδιών και την εξερεύνηση, βοηθώντας τα παιδιά να αναπτύξουν την ικανότητα να παρατηρούν, να αναλύουν και να προβληματίζονται για τον κόσμο γύρω τους. Αυτή η δεξιότητα είναι θεμελιώδης για την κατανόηση και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων (Bora et al, 2010).

Β' ΜΕΡΟΣ- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. Αναγκαιότητα της παρούσας έρευνας

Η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον είναι πιο αναγκαία από ποτέ. Η περιβαλλοντική κρίση που βιώνουμε τις τελευταίες δεκαετίες καθιστά στην εκπαίδευση των μικρότερων ηλικιών πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα επιτακτική. Ιδανικά, η εκπαίδευση αυτή θα πρέπει να ξεκινά από την προσχολική ηλικία ώστε να διαμορφώνεται από νωρίς ο χαρακτήρας των μαθητών και να αναπτύσσεται φιλοπεριβαλλοντική και βιώσιμη συμπεριφορά από πλευράς τους. Μέσω της παρούσας έρευνας επιδιώκεται να αναπτυχθούν οι απόψεις και οι πρακτικές των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την αειφορία και το περιβάλλον. Η αναγκαιότητα της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει πληθώρα στοιχείων διαθέσιμη στο διαδίκτυο που να καλύπτει τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, επομένως είναι αναγκαία ώστε να δοθούν απαντήσεις σε αυτά.

5.2. Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας αναφορικά με το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και το Περιβάλλον. Θα γίνει προσπάθεια να προσδιοριστούν οι πρακτικές που υιοθετούν οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας για τη διενέργεια προγραμμάτων για την αειφορία και το περιβάλλον και να αναδειχθεί η ανάγκη επιμόρφωσής τους, τα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι, αλλά και οι ενδεχόμενες συνεργασίες που συντελούν στην προώθηση της εκπαίδευσης για την αειφορία και το περιβάλλον.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν είναι τα εξής:

1. Να διερευνηθούν οι απόψεις των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη
2. Να διερευνηθούν οι πρακτικές που επιλέγουν οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για το περιβάλλον μια την αειφορία
3. Να προσδιοριστούν τα τυχόν εμπόδια ή προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι παιδαγωγοί κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για το περιβάλλον και την αειφορία
4. Να προσδιοριστεί η ανάγκη επιμόρφωσης των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία
5. Να προσδιοριστούν οι τυχόν συνεργασίες που μπορεί να προκύψουν ανάμεσα στο σχολείο και του εξωτερικούς φορείς εκπαίδευσης (οικογένεια, κοινότητα κτλ)

5.3. Ερευνητική μέθοδος

Στην παρούσα έρευνα ακολουθείται η ποιοτική ερευνητική μέθοδος. Πρόκειται για μέθοδο πρωτογενούς συλλογής δεδομένων απευθείας από την πηγή, τα οποία δεν έχουν συλλεχθεί ή αναλυθεί προηγουμένως και είναι φρέσκα και πρωτότυπα για τον συγκεκριμένο ερευνητικό σκοπό. Αυτή η μέθοδος επιτρέπει στους ερευνητές να συγκεντρώσουν δεδομένα που είναι ειδικά για τις ανάγκες της έρευνάς τους και σχετίζονται άμεσα με το ερευνητικό ερώτημα ή υπόθεση που εξετάζουν. Η παραπάνω μέθοδος επιλέχθηκε καθώς επιτρέπει την ερμηνεία και την κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, καθώς επίσης, δύνανται να απαντήσει στο "πώς" και στο "γιατί" ερμηνεύοντας αντιλήψεις (Ιωσηφίδης, 2003). Στην παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια να ανιχνευθούν οι απόψεις και οι πρακτικές των παιδαγωγών αναφορικά με την αειφορία και την εφαρμογή προγραμμάτων για το περιβάλλον και η ποιοτική μέθοδος θεωρήθηκε η καταλληλότερη γι' αυτόν τον σκοπό. Κατά τον Ιωσηφίδη (2008) τα θετικά της ποιοτική προσέγγιση σε σχέση με την ποσοτική σχετίζονται με τη δυνατότητα εις βάθος κατανόησης των απόψεων του δείγματος, την εξαγωγή δεδομένων που δεν είχαν προβλεφθεί και τη δυνατότητα του ερευνητή να μπει στη θέση του δείγματος και να αντιληφθεί τα πράγματα από τη δική του οπτική δίνοντας σημασία παράλληλα στην ερμηνεία των εκφράσεων του ατόμου. Βέβαια, σύμφωνα με τον Bryman (2017) απαιτείται προσοχή στην

ερμηνεία των δεδομένων, ώστε να αποφεύγεται η υποκειμενική κρίση. Αυτό απαιτεί τις κατάλληλες δεξιότητες από τον ερευνητή και την αντικειμενική σκοπιά του, κάτι που επιχειρήθηκε στην παρούσα έρευνα.

5.4. Μέσα συλλογής δεδομένων- Συνέντευξη

Για τη συλλογή των δομημένων ακολουθήθηκε η μέθοδος των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις είναι μια ποιοτική ερευνητική μέθοδος που συνδυάζει τα χαρακτηριστικά των δομημένων και των αδόμητων συνεντεύξεων. Πρόκειται για συνεντεύξεις που βασίζονται σε έναν προκαθορισμένο οδηγό με ερωτήσεις ή θέματα προς συζήτηση, αλλά επιτρέπουν και ευελιξία στην εξέλιξη της συζήτησης ανάλογα με τις απαντήσεις του συμμετέχοντα. Αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν ο ερευνητής επιθυμεί να εξερευνήσει συγκεκριμένα θέματα, διατηρώντας παράλληλα την ανοιχτή φύση και την προσαρμοστικότητα της συνομιλίας (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά για την επιλογή των ημιδομημένων συνεντεύξεων ως μέθοδο έρευνας είναι τα εξής:

Προκαθορισμένος Οδηγός Συνέντευξης: Ο ερευνητής έχει έναν οδηγό συνέντευξης με βασικά θέματα και ερωτήσεις που σκοπεύει να καλύψει. Αυτός ο οδηγός λειτουργεί ως κατευθυντήρια γραμμή για τη συνέντευξη, διασφαλίζοντας ότι όλα τα βασικά θέματα εξετάζονται.

Ευελιξία και Προσαρμοστικότητα: Παρόλο που υπάρχει ένας προκαθορισμένος οδηγός, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις επιτρέπουν στον ερευνητή να προσαρμόσει τις ερωτήσεις ή να εισαγάγει νέες ερωτήσεις ανάλογα με τις απαντήσεις του συμμετέχοντα. Αυτό επιτρέπει μια πιο φυσική ροή της συζήτησης και την εξερεύνηση θεμάτων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Δυνατότητα Εμβάθυνσης: Οι ερευνητές μπορούν να εμβαθύνουν σε συγκεκριμένα θέματα ή απαντήσεις, κάνοντας διευκρινιστικές ερωτήσεις ή ακολουθώντας ενδιαφέροντα σημεία που προκύπτουν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Αυτό βοηθά στην καλύτερη κατανόηση των απόψεων και των εμπειριών των συμμετεχόντων.

Μερική Δομή: Σε αντίθεση με τις πλήρως δομημένες συνεντεύξεις, όπου οι ερωτήσεις είναι αυστηρά καθορισμένες και πρέπει να τίθενται με συγκεκριμένη σειρά, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις επιτρέπουν την αλλαγή της σειράς των ερωτήσεων ή ακόμη και την παράλειψη κάποιων, αν αυτό κρίνεται σκόπιμο από τον ερευνητή.

Αλληλεπίδραση και Διάδραση: Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις βασίζονται στην αλληλεπίδραση μεταξύ του ερευνητή και του συμμετέχοντα. Αυτή η διάδραση επιτρέπει στον συμμετέχοντα να εκφράσει τις απόψεις του ελεύθερα, ενισχύοντας την ποιότητα και το βάθος των συλλεγόμενων δεδομένων (Cohen, Manion & Morrison, 2007).

5.5. Το δείγμα της έρευνας και τα χαρακτηριστικά του

Η έρευνα με τη μέθοδο των συνεντεύξεων έλαβε χώρα σε δείγμα 12 ατόμων, παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, ανεξαρτήτου φύλου, βαθμίδας εκπαίδευσης, ηλικίας και ετών προϋπηρεσίας.

5.6. Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Σχετικά με τα ποιοτικά δεδομένα της έρευνας, για την ανάλυσή τους θα λάβει χώρα ανάλυση περιεχομένου, δηλαδή κωδικοποίηση των θεματικών κέντρων κάθε απάντησης για τις επιμέρους ερωτήσεις που τέθηκαν, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν οι συνεντεύξεις, διαβάστηκαν οι απαντήσεις του δείγματος, πραγματοποιήθηκε μία πρώτη κωδικοποίηση και έπειτα έλαβε χώρα η αναζήτηση μοτίβων στις απαντήσεις. Κατά τον Τσιώλη (2014) οι απαντήσεις των ερωτήσεων κατά κόρον εντοπίζονται στις σχετικές ερωτήσεις, ωστόσο, καθώς η ημι-δομημένη συνέντευξη αποτελεί ένα ευέλικτο εργαλείο, δύνανται να εντοπίζονται και σε άλλα σημεία της συνέντευξης. Γι' αυτό απαιτείται προσεκτική εξέταση και μελέτη του υλικού των συνεντεύξεων, ώστε να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

5.7. Αξιοπιστία έρευνας

Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία συνιστούν ουσιώδη στοιχεία για μία έρευνα, όμως αξίζει να επισημανθεί πως στην παρούσα έρευνα, όπως συμβαίνει στις ποιοτικές έρευνες που διερευνώνται οι απόψεις και οι αντιλήψεις του δείγματος δεν είναι δυνατό να εξαλειφθεί ο παράγοντας της υποκειμενικότητας. Για τον λόγο αυτό απαιτείται ο ερευνητής να οξύνει τις δεξιότητες της ανάλυσης και της ερμηνείας των γλωσσικών και των παραγλωσσικών στοιχείων των συμμετεχόντων (Τσιώλης, 2014), έτσι ώστε να ασφαλή δεδομένα.

Για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας στην παρούσα έρευνα έλαβε χώρα έλεγχος από το δείγμα ως προς τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν. Για την ακρίβεια το υλικό των συνεντεύξεων και η ερμηνεία τους επεστράφησαν στο δείγμα για την επαλήθευση της αξιοπιστίας τους. Έτσι, ελήφθη η επιβεβαίωση των ευρημάτων από το ίδιο το δείγμα και μάλιστα πριν τη δημοσίευσή τους εστάλη σε όλους τους συμμετέχοντες επιστολή προκειμένου να μελετήσουν τα συμπεράσματα και να επαληθεύσουν την ερμηνεία των δικών τους λεγομένων, επιβεβαιώνοντας έτσι την αξιοπιστία των συγκεκριμένων αποσπασμάτων της έρευνας. Μάλιστα δόθηκε και η συγκατάθεση του δείγματος για την δημοσίευσή τους και στην περίπτωση που είχαν ενστάσεις κλήθηκαν να τις επισημάνουν. Διευκρινίστηκε η δυνατότητα του δείγματος να αμφισβήτησε τα ευρήματα και τη ν ερμηνεία του ερευνητή στην περίπτωση που ένιωθε αναλόγως. Ταυτόχρονα διαβεβαιώθηκε η ανωνυμία και η επιστολή επιστράφη υπογεγραμμένη στον ερευνητή στην περίπτωση που το δείγμα συμφωνούσε με τα συμπεράσματα που εξήχθησαν. Με αυτόν τον τρόπο προλαμβάνονται τυχόν σφάλματα στην ερμηνεία των συμπερασμάτων της έρευνας (Silverman, 2000).

5.8. Περιορισμοί της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα το δείγμα το οποίο συλλέχθηκε ήταν μικρό (12) συνεντεύξεις, κάτι το οποίο δεν μας επιτρέπει τη γενίκευση των αποτελεσμάτων. Ειδικότερα, με την παρούσα έρευνα γίνεται μία προσπάθεια να ερμηνευθούν οι απαντήσεις των παιδαγωγών αλλά δεν τέθηκαν στο επίκεντρο άλλες πιθανές συσχετίσεις ή διαφοροποιήσεις στα δεδομένα σε σχέση με κάποιες μεταβλητές, όπως παραδείγματος χάρη το φύλο, το οποίο αποτελούνταν κατά

κόρον από γυναικείο πληθυσμό. Δεν εξετάστηκε η πιθανότητα ύπαρξης διαφορών στις απόψεις ανάμεσα στα δύο φύλα. Επίσης, δεν λήφθηκαν υπόψη μεταβλητές όπως τα χρόνια υπηρεσίας και το επίπεδο σπουδών. Εκτός από τα παραπάνω, στο δείγμα δεν συμπεριλήφθηκαν παιδαγωγοί που κατέχουν διευθυντική θέση, κάτι που θα επέτρεπε την εξαγωγή συμπερασμάτων και τη γενίκευσή τους και στον ανάλογο πληθυσμό και ίσως αναδείκνυε την ύπαρξη διαφορετικής οπτικής γωνίας. Σε μία μελλοντική έρευνα θα είχε ιδιαίτερα ενδιαφέρον να μελετηθούν συνδυαστικά οι απόψεις των γονιών αναφορικά με τον βαθμό ικανοποίησης ως προς την υιοθέτηση ορθής περιβαλλοντικής συμπεριφοράς και μετά το σχολείο αλλά ως προς τη συνεργασία του σχολείου με τους ίδιους αλλά και τους τοπικούς φορείς για την ενίσχυση της αειφόρου εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1)ΦΥΛΟ: ΑΝΔΡΑΣ: 1 , ΓΥΝΑΙΚΑ: 11, ΑΛΛΟ:0

2)ΗΛΙΚΙΑ: 20-30: 3, 31-40: 6, 41-60:3

3)ΒΑΘΜΙΔΑ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΑΕΙ/ΤΕΙ: 4, ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ: 8, ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ: 0

4) ΕΤΗ ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑΣ: 0-10: 7, 11-20:4, 21-30: 1

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

Ερώτηση 1: Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

- A. Ανακύκλωση υλικών (Α.Υ.)
- B. Σεβασμός στο περιβάλλον (Σ.Σ.Π)
- Γ. Διατήρηση φυσικών πόρων μελλοντικά (Δ.Φ.Π.Μ.)
- Δ. Υπεύθυνη διαχείριση πόρων και μακροπρόθεσμη ευημερία (Υ.Δ.Π.Μ.Ε.)
- Ε. Αύξηση αναγκών χωρίς μείωση χρόνου παραγωγής (Α.Α.Χ.Μ.Χ.Π.)
- ΣΤ. Ανθρώπινη δραστηριοποίηση χωρίς κίνδυνο του περιβάλλοντος (Α.Δ.Χ.Κ.Π.)
- Z. Κάτι που θα υπάρχει πάντα (Κ.Π.Θ.Υ.Π.)

Α.Υ.	1
Σ.Σ.Π.	1
Δ.Φ.Π.Μ.	6
Υ.Δ.Π.Μ.	1
Α.Α.Χ.Μ.Χ.Π.	1
Α.Δ.Χ.Κ.Π.	1
Κ.Π.Θ.Υ.Π.	1

Ερώτηση 2: Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

- A. Χρησιμοποιώ και πάλι κάτι (Χ.Π.Κ.)
- B. Επεξεργασία απορριμμάτων (Ε.Α.)
- Γ. Επεξεργασία προϊόντων για παραγωγή νέων (Ε.Π.Γ.Π.Ν.)

Χ.Π.Κ.	9
Ε.Α.	2
Ε.Π.Γ.Π.Ν.	1

Ερώτηση 3: Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

A. ΝΑΙ

B. ΟΧΙ

ΝΑΙ	12
ΟΧΙ	0

Ερώτηση 4: Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

A. ΝΑΙ

B. ΟΧΙ

ΝΑΙ	10
ΟΧΙ	2

Ερώτηση 5: Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

A. Βιωματικές

B. Κηπουρική

Γ. Χειροτεχνία

Δ. Θεωρητική προσέγγιση

Ε. Ανακύκλωση

ΣΤ. Ζωγραφική

A. Βιωματικές	8
B. Κηπουρική	4
Γ. Χειροτεχνία	3
Δ. Θεωρητική προσέγγιση	4
Ε. Ανακύκλωση	1
ΣΤ. Ζωγραφική	1

Ερώτηση 6: Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

A. NAI

B. OXI

NAI	12
OXI	0

Ερώτηση 7: Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

A. NAI

B. OXI

NAI	8
OXI	4

Ερώτηση 8: Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

A. NAI

B. OXI

NAI	12
OXI	0

Ερώτηση 9: Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

A. ΝΑΙ

B. ΟΧΙ

ΝΑΙ	10
ΟΧΙ	2

Ερώτηση 10: Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

A. Οικογένεια

B. Τοπική κοινότητα

Γ. Τοπικοί Σύλλογοι

Δ. ΜΚΟ-

Ε. Πανεπιστήμια

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	8
ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	5
ΤΟΠΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ	2
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	1
ΜΚΟ	1

Παραπομπή δεδομένων έρευνας

Ειδικότερα, με την εφαρμογή της μεθόδου ανάλυσης περιεχομένου στα δεδομένα με έμφαση στη θεματική σημασιολογική ανάλυση ακολουθεί παραπομπή των απόψεων των 12 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και διατυπώνονται οι γνώμες και οι πεποιθήσεις τους ανά ερώτηση.

Ερώτηση 1: Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στο σύνολό τους οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι με το ζήτημα της αειφορίας και της περιβαλλοντικής ανάπτυξης και εκπαίδευσης. Σχετικά με την έννοια της αειφορίας, η πληθώρα των ερωτηθέντων την αντιλαμβάνεται ως την αξιοποίηση των φυσικών πόρων με τέτοιο τρόπο ώστε να επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών των μελλοντικών γενεών.

Ερωτώμενος εκπαιδευτικός αναφέρει σχετικά: *«Αφορά τον σεβασμό που δείχνει ο άνθρωπος σε αυτό που τον περιβάλλει. Αφορά τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε απέναντι σε αυτό».*

Άλλος ερωτώμενος αναφέρει: *«Έχει να κάνει με τη διαγενεακή αλληλεγγύη που δείχνουμε στις επόμενες γενιές και την κατανάλωση των πόρων της γης στον βαθμό που δεν θα προκαλέσει πρόβλημα στην επόμενη γενιά».*

Άλλος πάλι αναφέρει: *«...να εκμεταλλευόμαστε τους φυσικούς πόρους αλλά με γνώμονα τον ρυθμό ανανέωση τους έτσι ώστε να μην τους εξαντλήσουμε και να μην οδηγηθούμε σε περιβαλλοντική υποβάθμιση».*

Ερώτηση 2: Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Ως προς την έννοια της ανακύκλωσης η πλειοψηφία υποστήριξε πως αποτελεί την επαναχρησιμοποίηση κάποιου υλικού, ενώ ένα μικρό μέρος υποστήριξε ότι αποτελεί την χρησιμοποίηση κάποιας πρώτης ύλης ή απορριμμάτων για τη δημιουργία ενός άλλου υλικού.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: *«Ανακύκλωση είναι η διαδικασία επαναχρησιμοποίησης υλικών που έχουν πεταχτεί. Σήμερα ανακυκλώνουμε το πλαστικό, το μέταλλο, το χαρτί. Κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να ανακυκλώνουμε τα πάντα».*

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: *«Είναι η επεξεργασία ήδη επεξεργασμένων υλικών, ιδιαίτερα απορριμμάτων, τα οποία με αυτόν τον τρόπο καταλήγουν αν γίνονται νέα προϊόντα».*

Άλλος ερωτώμενος λέει: *«Είναι υποχρεωτική στις μέρες μας. Είναι η συλλογή και η επεξεργασία προϊόντων με σκοπό την παραγωγή νέων προϊόντων με τα ίδια υλικά αποφεύγοντας την υπερκατανάλωση και την καταστροφή εκ νέου πρώτων υλών».*

Ερώτηση 3: Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Οι ερωτηθέντες στο σύνολό τους θεωρούν ότι η εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα περιβάλλοντος και αειφορίας αποτελεί πλέον ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα, καθώς μάλιστα πολλοί μαθητές δεν έχουν κατανοήσει πλήρως την έννοια της αειφορίας αλλά και τη σημασία της υγείας του περιβάλλοντος για την επιβίωση του ανθρώπου. Μέσα από αυτού του είδους την εκπαίδευση θα αναπτύξουν υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: *«Ναι βέβαια... Είναι πολύ σημαντική. Πρέπει να ενημερώνονται τα παιδιά για κάθε θέμα που αφορά το περιβάλλον πόσο μάλιστα όταν αφορά την προστασία των πόρων. Γιατί από αυτούς τους πόρους εξαρτάται η επιβίωσή μας».*

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: *«Στο νηπιαγωγείο τίθενται οι βάσεις της περιβαλλοντικής συνείδησης και το παιδί πρέπει να αποκτά ορθές πληροφορίες και να ενστερνιστεί μία συμπεριφορά με σεβασμό στο περιβάλλον».*

Μάλιστα ερωτώμενος προσθέτει: *«Οι περισσότεροι μαθητές δεν γνωρίζουν την αειφορία ως έννοια και ίσως την μπερδεύουν και με την ανακύκλωση. Θα πρέπει να ξεκαθαρίσει το τοπίο».*

Άλλος ερωτώμενος επισημαίνει: *«Εννοείται!!! Στο σχολείο και μάλιστα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τίθενται οι βάσεις για την ανάπτυξη μιας αρμονικής σχέσης με τη φύση και το περιβάλλον».* Και συνεχίζει λέγοντας πως: *«Έτσι, θα έχουν γερές βάσεις και θα χτίσουν τη μετέπειτα συμπεριφορά τους απέναντι στο περιβάλλον».*

Ερώτηση 4: Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Το δείγμα υποστηρίζει στον μεγαλύτερο βαθμό ότι στο σχολείο στο οποίο εργάζεται, τόσο το ίδιο όσο και οι άλλοι εκπαιδευτικοί προωθούν φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές και πραγματοποιούνται ορισμένες δράσεις, ωστόσο στην πλειονότητά του το δείγμα πιστεύει πως θα έπρεπε να ενισχυθούν περισσότερο αυτές οι πρακτικές με ποικίλους τρόπους, όπως η αναδιαμόρφωση του προγράμματος σπουδών, η συνεργασία της οικογένειας και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αξίζει να σημειωθεί πως ένα μικρό ποσοστό θεωρεί πως δεν προωθούνται τέτοιου είδους πρακτικές στο σχολείο του.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: *«Ναι, το σχολείο στο οποίο εργάζομαι προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές».*

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: *«Ναι γιατί ενημερώνει σε τακτικά χρονικά διαστήματα τους μαθητές σε θεωρητικό επίπεδο και τους εμπλέκει και πρακτικά σε εκπαιδευτικά προγράμματα προκειμένου να καλλιεργήσει στους μαθητές το σεβασμό προς αυτό».*

Άλλος ερωτώμενος λέει: *«Ναι προωθούνται φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές αλλά σίγουρα θα μπορούσαν και περισσότερο ... Γίνονται κάποια πράγματα, έρχονται σε επαφή τα παιδιά με νέες έννοιες, μαθαίνουν για το περιβάλλον, τη φύση, τη προστασία, τη διατήρηση, την εκμετάλλευσή της αλλά θεωρώ πως πρέπει να γίνουν πολλά βήματα ακόμη».*

Αντίθετα, ένα μικρό δείγμα επισημαίνει πως: *«Το σχολείο δεν θεωρώ ότι προωθεί όσο θα έπρεπε αυτές τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές γιατί οι δραστηριότητες που γίνονται είναι πολύ περιορισμένες».* Και άλλος ερωτώμενος συμφωνεί σε αυτό: *«Όχι, το σχολείο στο οποίο εργάζομαι δεν προωθεί επαρκώς την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές. Παρόλο που υπάρχουν κάποιες μεμονωμένες δράσεις ή εκδηλώσεις που σχετίζονται με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, αυτές δεν είναι συστηματικές ούτε ενσωματωμένες στο συνολικό πρόγραμμα σπουδών».*

Ερώτηση 5: Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές

Ως προς τις δραστηριότητες που εφαρμόζουν για την προώθηση της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την υιοθέτηση βιώσιμων συμπεριφορών, παρουσιάζεται μία ποικιλομορφία. Αρχικά οι εκπαιδευτικοί ξεκινούν με μια θεωρητική προσέγγιση των εννοιών στους μαθητές και στη συνέχεια περνούν στις βιωματικές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, αυτές περιλαμβάνουν διάφορες μορφές ανακύκλωσης, χειροτεχνίες, ζωγραφική, κηπουρική, κομποστοποίηση, καθώς και εκδρομές στη φύση. Έτσι οι μαθητές αποκτούν σχετικές γνώσεις για περιβαλλοντικά ζητήματα και αναπτύσσουν δεξιότητες και φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: *«Κάνουμε ζωγραφική για το περιβάλλον, ζωγραφική για... να κάνουμε κατασκευές με ανακυκλώσιμα υλικά, όπως καπάκια, με το αλουμινόχαρτο ή με το χαρτί κουζίνας».*

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: *«Στο σχολείο μας έχουν λάβει χώρα κατά καιρούς διαφορετικές δραστηριότητες που προωθούν την περιβαλλοντική συνείδηση. Παραδείγματος χάρη οι μαθητές έχουν φτιάξει τον δικό τους λαχανόκηπο... Άλλη δραστηριότητα που ξεχωρίζω είναι η διαδικασία της ανακύκλωσης».*

Άλλος ερωτώμενος λέει: *«Κατά τη διάρκεια του χρόνου έχουμε πραγματοποιήσει διάφορες δραστηριότητες που προωθούν την αειφορία και την προστασία του περιβάλλοντος. Παραδείγματος χάρη όταν πραγματοποιήσαμε περίπατο στη γειτονιά μας με αφορμή τις ερωτήσεις των παιδιών ασχοληθήκαμε με τους χώρους πρασίνου που υπάρχουν και κατά πόσο έχουν αυξηθεί ή μειωθεί τα τελευταία χρόνια».*

Ακόμη, ερωτώμενος επισημαίνει: *«...συζητήσαμε για την αναδάσωση και οι μαθητές ενθουσιάστηκαν κατά τη φύτευση ενός δέντρου. Μάθαμε έννοιες γύρω από τα φυτά»* και άλλος αναφέρει: *«Έχουν λάβει χώρα διάφορες δραστηριότητες στο σχολείο μας είναι η αλήθεια. Ας πούμε ιδιαίτερο ενδιαφέρον έδειξαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της κομποστοποίησης».*

Ερώτηση 6: Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Το σύνολο του δείγματος χωρίς καμία εξαίρεση υποστηρίζει πως ενθαρρύνει τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση και μάλιστα μέσα από ποικίλες δράσεις που προωθούν την ενεργητική συμμετοχή και την βιωματική προσέγγιση.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: *«Ναι...έχουμε κάνει πολλές δράσεις με τα παιδιά, όπου συμμετείχαν ενεργητικά. Τα παιδιά δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το περιβάλλον. Προσωπικά προσπαθώ να φέρνω στο μάθημα νέες μεθόδους για να ενθαρρύνω τα παιδιά να μάθουν και να εξάπτω το ενδιαφέρον τους».*

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: *«Ναι προσπαθώ μέσα από τη διδασκαλία μου να ενθαρρύνω τα παιδιά, να αναθεωρούν λανθασμένες γνώσεις και να κατανοήσουν τη σημαντικότητα της υγείας του πλανήτη μας για εμάς τους ίδιους».*

Άλλος ερωτώμενος λέει: *«Φυσικά γιατί πρέπει τα παιδιά να μάθουν να σέβονται το περιβάλλον... μέσα από την ενεργητική συμμετοχή και την βιωματική προσέγγιση σε θέματα περιβάλλοντος θα έχουμε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα».*

Ερώτηση 7: Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Στην ερώτηση για το αν οι εκπαιδευτικοί κατέχουν επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον, οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν διφορούμενες, με την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων να υποστηρίζει πως διαθέτει ικανοποιητικές γνώσεις αλλά υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Αντίθετα, ένα λίγο μικρότερο ποσοστό του δείγματος ανέφερε πως δεν διαθέτει επαρκείς γνώσεις και χρίζει επιμόρφωσης για να ανταπεξέλθει.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: *«...διαθέτω ικανοποιητικές γνώσεις για να μπορώ να στηρίζω το εκπαιδευτικό μου έργο και να παρέχω στα παιδιά τις απαραίτητες γνώσεις. Ωστόσο, όσο ζεις μαθαίνεις. Σίγουρα όλοι μας πρέπει να ενημερωνόμαστε συνεχώς».*

Άλλος ερωτώμενος συμφωνεί επισημαίνοντας: «Ναι, θεωρώ ότι διαθέτω επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσω εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον

παρακολουθώ σεμινάρια, συνέδρια και να μελετώ σχετική βιβλιογραφία για να παραμένω ενημερωμένος σχετικά με τις νέες εξελίξεις».

Αντίθετη άποψη ερωτώμενου είναι: «Όχι, θεωρώ ότι δεν διαθέτω επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσω εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον και πιστεύω ότι χρειάζομαι επιπλέον εκπαίδευση και κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα».

Άλλος ερωτώμενος συμφωνεί λέγοντας: «Όχι, δεν θεωρώ ότι διαθέτω επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσω πλήρως εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον...πιστεύω ότι απαιτείται περισσότερη εξειδίκευση και συνεχής ενημέρωση για να μπορώ να σχεδιάσω και να εφαρμόσω αποτελεσματικά τέτοια προγράμματα».

Ερώτηση 8: Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Στο σύνολο τους οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως υπάρχει ανάγκη επιμόρφωσής τους σε θέματα και τεχνικές για την Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, καθώς ναι μεν διαθέτουν ένα γνωστικό υπόβαθρο αλλά αυτό δεν είναι αρκετό για να ανταποκριθούν στις ετερογενείς ανάγκες των μαθητών. Χρειάζονται επιμόρφωση ως προς τα νέα δεδομένα όχι μόνο θεωρητική αλλά και σε μεθόδους και πρακτικές, για την οποία πρέπει να μεριμνήσει το κράτος.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: «Ναι σίγουρα! Όσες γνώσεις και να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός πάντα θα υπάρχει κάτι νέο για να μάθει...η επιμόρφωση πρέπει να μεταλαμπαδεύει γνώσεις στο εκπαιδευτικό προσωπικό και για το γνωστικό του αντικείμενο αλλά και τις μεθόδους διδασκαλίας σε ένα ανομοιογενές πληθυσμό μαθητών».

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: «Οι απαιτήσεις αυξάνονται διαρκώς και γι' αυτό ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναπροσαρμόσει τη διδασκαλία του και με νέες μεθόδους και με νέες γνώσεις. Αυτό μπορεί να γίνει με τη παροχή επιμόρφωσης σε όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό».

Άλλος ερωτώμενος λέει: «Σίγουρα, γιατί χρειαζόμαστε μία κατεύθυνση...πέρα από την προσωπική μελέτη του καθενός πρέπει το Υπουργείο να μεριμνήσει για την επιμόρφωσή μας περαιτέρω. Γιατί προκύπτουν συνέχεια νέα δεδομένα και πρέπει κι εμείς να ξέρουμε πως να ανταποκριθούμε».

Ερώτηση 9: Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την Αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Τέλος, στην ερώτηση για το ένα υφίστανται εμπόδια για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε πως υπάρχουν εμπόδια τα οποία αναφέρονται κυρίως σε ελλείψεις υλικοτεχνικών υποδομών και σε έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Αντίθετα ένα πολύ μικρό ποσοστό πιστεύει πως με τις υπάρχουσες συνθήκες η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την Αειφορία μπορεί να είναι επιτυχής.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: «Ως εκπαιδευτικός έρχομαι αντιμέτωπη με ορισμένα εμπόδια...υπάρχουν ελλείψεις υλικών, άλλες φορές μπορεί να μην υπάρχει ο κατάλληλος χρόνος για να εντρυφήσουμε περισσότερο σε ένα θέμα...Μάλιστα, μπορεί κάποιος εκπαιδευτικός να μην ξέρει πως να προσεγγίσει ένα θέμα εις βάθος».

Άλλη άποψη ερωτώμενου είναι: «Ναι, υπάρχουν εμπόδια κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία, όπως η έλλειψη επαρκούς επιμόρφωσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών σε θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ακόμη...ο χρόνος στο πρόγραμμα σπουδών είναι περιορισμένος και υπάρχει ανάγκη προσαρμογής και σε άλλες προτεραιότητες...δεν υπάρχει ιδιαίτερη υποστήριξη από την κοινότητα και τους φορείς της εκπαίδευσης για περιβαλλοντικά θέματα».

Αντίθετα, ένα μικρό ποσοστό υποστηρίζει: «Δεν θεωρώ πως υπάρχουν εμπόδια σε αυτό το κομμάτι. Μπορείς απλά να βγεις στην αυλή κι εκεί να διδάξεις τα παιδιά...Αν διαθέτεις και τον βασικό εξοπλισμό νομίζω πως ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να καλύψει αυτή τη θεματική επαρκώς».

Ερώτηση 10: Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Το σύνολο των εκπαιδευτικών καταλήγει πως πέρα από την επιμόρφωσή τους και για να καταστεί αποτελεσματική η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον, είναι αναγκαίο το σχολείο να υλοποιήσει συνεργασίες με τις οικογένειες των μαθητών, με την τοπική κοινότητα, τους τοπικούς συλλόγους, τα πανεπιστήμια και τις ΜΚΟ προκειμένου να προσφερθούν φυσικοί πόροι και σε συνδυασμό με την επιμόρφωση να επιτευχθεί το βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα.

Ερωτώμενος απαντά σχετικά: «Για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την αειφορία και το περιβάλλον, μπορούν να υλοποιηθούν διάφορες συνεργασίες μεταξύ του σχολείου και εξωτερικών φορέων...να υπάρχει συνεργασία με τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις με κοινές εκδηλώσεις, όπως δένδροφυτεύσεις...επισκέψεις σε φυσικούς χώρους. Αλλά πρέπει να συνεργάζονται και οι οικογένειες...να κάνουν ανακύκλωση ή να μεριμνούν για την εξοικονόμηση ενέργειας. Να συμμετέχουν σε σχολικές δράσεις και προγράμματα που σχετίζονται με την αειφορία. Και να πραγματοποιούνται και πολιτιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα».

Ακόμη, ερωτώμενος υποστηρίζει σχετικά: «...η οικογένεια και η κοινότητα είναι εξίσου σημαντικοί φορείς εκπαίδευσης όπως και το σχολείο...Η κοινότητα πρέπει να ανοίξει τις πόρτες της στο σχολείο. Μπορούν οι επαγγελματίες που ασχολούνται με θέματα του περιβάλλοντος να ανοίξουν το χώρο τους, να μιλήσουν στα παιδιά».

Άλλος ερωτώμενος λέει: «...μπορούν να υλοποιηθούν διάφορες συνεργασίες με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς, όπως με την οικογένεια με ενημερωτικά σεμινάρια και εργαστήρια για

γονείς...Με τους τοπικούς φορείς και οργανισμούς για τη διοργάνωση περιβαλλοντικών δράσεων και εκδηλώσεων αλλά και με ΜΚΟ με περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις για εκπαιδευτικά προγράμματα και πιο ειδικές γνώσεις».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7- ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία αναδεικνύεται ως κρίσιμος παράγοντας για την προώθηση βιώσιμων πρακτικών και την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Η επιτυχία της εκπαίδευσης για την αειφορία εξαρτάται από την ενσωμάτωσή της σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Οι μαθητές χρειάζεται να κατανοήσουν πώς η περιβαλλοντική βιωσιμότητα συνδέεται με την οικονομία, την κοινωνία και την τεχνολογία, προκειμένου να αποκτήσουν μια ολιστική αντίληψη των προκλήσεων και των λύσεων. Η χρήση διαδραστικών μεθόδων, όπως οι εκπαιδευτικές επισκέψεις, τα παιχνίδια προσομοίωσης και οι ερευνητικές δραστηριότητες, μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή και την κατανόηση των μαθητών. Τέτοιες προσεγγίσεις βοηθούν στη διαμόρφωση βιωματικών εμπειριών που ενισχύουν τη γνώση και την προσωπική δέσμευση. Σε αυτό συμφωνεί και ο Bun Lee (2008) κατά τον οποίο η εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης με βάση τη βιωματική προσέγγιση, δηλαδή η ανακύκλωση, η οικονομία νερού και ενέργειας αποτελούν πρακτικές απαρτίζουν μία υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά, αναγκαία για τον σημερινό άνθρωπο.

Ειδικότερα για τους μαθητές προσχολικής ηλικίας οι βιωματικές δραστηριότητες όπως η ανακύκλωση, οι χειροτεχνίες, η ανακύκλωση και η κηπουρική διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αποτελεσματική και άμεση εκμάθηση βασικών περιβαλλοντικών εννοιών και την ανάπτυξη οικολογικών και βιώσιμων συμπεριφορών. Τέτοιες δράσεις προκύπτουν και από την έρευνα των Γεωργόπουλο & Τσαλίκη (2005), όπου αναδεικνύεται η κατά κόρον αξιοποίηση του θέματος της ανακύκλωσης ή άλλων θεματικών αναφορικά με το φυσικό περιβάλλον. Αξίζει να σημειωθεί ωστόσο πως δεν επιλέγονται συχνά θέματα σχετικά με την οικονομική και κοινωνική διάσταση της αειφορίας (Λιαράκου, 2011).

Φαίνεται πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος μας θεωρεί πως κατέχει επαρκείς γνώσεις για να ανταποκριθεί στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ωστόσο όλοι συμφωνούν πως επιδέχονται επιμόρφωσης για να είναι αποτελεσματικότεροι. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2008), όπου επισημαίνεται η ανάγκη εφαρμογής των Καινοτόμων Προγραμμάτων στο σχολείο αλλά και επιμορφώσεων για την ανανέωση της διδακτικής μεθοδολογίας στην τάξη.

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στο σχολικό περιβάλλον. Η εμπλοκή της τοπικής κοινότητας, των γονέων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων ενισχύει την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και προάγει τη διάδοση καλών πρακτικών. Για να μπορέσει να επιτευχθεί αυτή πολύπλευρη συνεργασία, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση οι εκπαιδευτικοί να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι και ενημερωμένοι για περιβαλλοντικά ζητήματα και να διαθέτουν τις τεχνικές ικανότητες για την υλοποίηση των περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Για τους λόγους αυτούς καθίσταται κρίσιμη η συνεχής επιμόρφωση των παιδαγωγών σε περιβαλλοντικά ζητήματα και ζητήματα αειφορίας, καθώς και σε παιδαγωγικές μεθόδους προκειμένου να εμψυχήσουν τις γνώσεις τους αυτές με τον κατάλληλο για την ηλικία τους τρόπο στους μαθητές τους. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και η έρευνα της Δασκολιά (2020), κατά την οποία η συνεχής εκπαίδευση είναι αναγκαία για την υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούν την Αειφορία. Επισημαίνει μάλιστα πως ο εκπαιδευτικός συνιστά ουσιώδη παράγοντα για την επιτυχία της εκπαιδευτικής διαδικασίας και απαιτείται η κατάλληλη προετοιμασία του για να συμβάλλει στην εκπαιδευτική αλλαγή. Στα ίδια συμπεράσματα καταλήγει και η έρευνα των

Τσαμπούκου – Σκαναβή, κ.ά. (2005), όπου οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, επιθυμούν έντονα την ενημέρωσή τους για περιβαλλοντικά θέματα.

Σχετικά με τη συμμετοχή σε προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος έχει εκπονήσει τέτοιου είδους δράσεις, κάτι το οποίο έρχεται σε αντίθεση με την έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2008), όπου οι περισσότεροι παιδαγωγοί ξεκινούν και σταματούν την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων μέσα σε μία πενταετία, επομένως ασχολούνται με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αειφορία περιστασιακά αφιερώνοντας λίγο χρόνο.

Μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, προάγεται η κριτική σκέψη και η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων. Οι μαθητές αναπτύσσουν ικανότητες για την ανάλυση περιβαλλοντικών ζητημάτων, τη λήψη βιώσιμων αποφάσεων και τη συμμετοχή σε δράσεις που προάγουν την αειφορία. Οι μαθητές μετατρέπονται από μικρή ηλικία σε υπεύθυνους πολίτες καθώς υιοθετούν υπεύθυνες περιβαλλοντικές πρακτικές και συμπεριφορές, όπως η ανακύκλωση, η εξοικονόμηση ενέργειας και η βιώσιμη κατανάλωση. Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία δεν είναι απλώς μια εναλλακτική προσέγγιση στη διδασκαλία, αλλά μια ουσιαστική αναγκαιότητα για την επίτευξη μιας βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση της σημασίας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αναδεικνύουν την καθοριστική της συμβολή στη διαμόρφωση μιας συνειδητοποιημένης και υπεύθυνης κοινωνίας. Κατά την έρευνα του Thapa (2010) η συμμετοχή σε συλλογικές δραστηριότητες σε εξωτερικό χώρο δύναται να ενισχύσει την προδιάθεση για ανάληψη δράσης και την φιλοπεριβαλλοντικής και υπεύθυνη συμπεριφορά.

Όμως, φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί συναντούν αρκετά εμπόδια και δυσκολίες για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Συγκεκριμένα, δηλώνουν πως σε μεγαλύτερο βαθμό συναντούν δυσκολίες υποδομής, χρόνου και υλικοτεχνικού εξοπλισμού. Οι δυσκολίες αυτές, κατά έρευνα των Δημητρίου και Ζαχαριάδου (2005), απαντώνται γενικότερα κατά την εφαρμογή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Σε αυτό συμφωνεί και η έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (2008), όπου αναφέρεται η ανάγκη αναδιαμόρφωσης του παιδαγωγικού πλαισίου αλλά και της υλικοτεχνικής υποδομής.

Η ενσωμάτωσή των περιβαλλοντικών θεμάτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών φορέων και κοινοτήτων αναδεικνύουν τη σημασία της συλλογικής δράσης και της αμοιβαίας δέσμευσης. Μόνο με την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η περιβαλλοντική εκπαίδευση μπορούμε να ελπίζουμε σε μια κοινωνία που θα σέβεται και θα προστατεύει το περιβάλλον για τις μελλοντικές γενιές. Την αναγκαιότητα της συνεργασίας έρχεται να επισημάνει και η μελέτη των Καλαιτζίδη & Ουζούνη (2000) κατά τους οποίους η συμμετοχή της κοινότητας στον μικρόκοσμο του σχολείου βοηθά τα παιδιά να αντιληφθούν τις κοινωνικές προεκτάσεις της αειφορίας και να δράσουν συλλογικά υπέρ του περιβάλλοντος. Έτσι, προωθείται η ενεργός συμμετοχή που αποτελεί και στόχο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, καθώς μόνο μέσα από τη συνεργασία και την καθολική προσπάθεια όλων των φορέων εκπαίδευσης θα επιτύχουμε τα μέγιστα αποτελέσματα για την φροντίδα του πλανήτη. Στο πόρισμα αυτό καταλήγει και ο Μπλιώνης (2009) κατά τον οποί προτείνεται η εφαρμογή της μεθόδου project σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης για την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης απέναντι στο περιβάλλον. Η τελευταία στηρίζεται στη συνεργασία και την αλληλεπίδραση των μαθητών όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με την ευρύτερη τοπική κοινωνία για την άντληση πληροφοριών και την καλλιέργεια συμπεριφορών που θα την προσπάθεια σωστής διαχείρισης του περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bora, S., McCrea, E., Gay, M., Herrmann, L., Hutchison, L., Pistillo, M., Torquati, J. (2010). Early childhood environment education programs: guidelines for excellence. Washington: The North American Association for Environmental Education Publications.
- Brundtland, (1987), United Nations World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Carson, R. (1962). *Silent Spring*. Houghton Mifflin.
- Cebrián, G., & Junyent, M. (2020). *Education for Sustainable Development: Learning through Action*. Springer.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Μέθοδοι Έρευνας στην Εκπαίδευση*. Λονδίνο: Routledge / Falmer.
- Ferreira, J., Ryan, L., & Tilbury, D. (2007). Mainstreaming education for sustainable development in initial teacher education in Australia: A review of existing professional development models. *Journal of Education for Teaching*, 33(2), 225-239. <https://doi.org/10.1080/02607470701216323>
- Huckle, J., & Wals, A. E. J. (2024). *Sustainability Education: Perspectives and Approaches*. Routledge.
- Mupa, P., Chinooneka, T. I. (2015). Factors Contributing to Ineffective Teaching and Learning in Primary Schools: Why Are Schools in Decadence?. *Journal of Education and Practice*, 6,(19) pp. 125-132.
- O'Connor, M. (2023). *Teaching for a Sustainable Future: Strategies and Approaches*. Palgrave Macmillan.
- Sterling, S. (2020). *The Theory and Practice of Education for Sustainability: Towards Transformative Learning*. Routledge.
- Thapa, B. (2010). The Mediation Effect of Outdoor Recreation Participation on Environmental Attitude- Behavior Correspondence. *The Journal of Environmental Education*, 41(3), 133-150.

- Tilbury, D. (2011). *Education for Sustainable Development: An Expert Review of Processes and Learning*. UNESCO.
- UNESCO. (2002). *Education for Sustainability: From Rio to Johannesburg: Lessons Learnt from a Decade of Commitment*. Paris: UNESCO.
- Wals, A. E. J. (Ed.). (2023). *Social Learning for the Green Economy: Perspectives, Principles, and Practices*. Routledge.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Βαφάρη, Σ. (2008). *Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η αειφόρος ανάπτυξη: Στρατηγικές, μεθοδολογίες και πρακτικές*. Εκδόσεις Διάπλαση.
- Βλάνοτυ, Α. (2016). Περιβαλλοντικός – χωρικός σχεδιασμός και φέρουσα ικανότητα. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://nomosphysis.org.gr/14629/perivallontikos-xorikos-sxediasmos-kai-feroysa-ikantota/>
- Γαβριλάκης Κ. & Σοφούλης Κ. (2005). *Μία Κριτική Εξιστόρηση των «Γεγονότων» στο χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται* (επιμ. Γεωργόπουλος Α.). Αθήνα: Gutenberg.
- Γεωργόπουλος, Α. & Τσαλίκη, Ε. (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αρχές, Φιλοσοφία, Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γονιάδης, Γ. & Λαμπρίδου, Μ. (2015). *Εισαγωγή στη βιώσιμη ανάπτυξη. Ένα συνοπτικό εγχειρίδιο από φοιτητές για φοιτητές*. Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας.
- Δασκολιά, Μ. (2020). Οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/12746>
- Δημητρίου Α. (2009). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Περιβάλλον, Αειφορία, Θεωρητικές και Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

- Δημητρίου, Α., Ζαχαριάδου, Ε. (2005). Εκπαιδευτικοί και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Το παράδειγμα των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε σχολεία της Α΄θμιας εκπαίδευσης στο Ν. Έβρου. Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Ισθμός Κορίνθου, 23-25 Σεπτεμβρίου 2005, σελ. 125-134.
- Καλαϊτζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ. (2000). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση. Θεωρία και Πράξη*. Ξάνθη: Σπανίδα.
- Καίλα, Μ. Θεοδωροπούλου, Ε. & Αναστασίου, Δ., Ξανθάκου, Γ. & Αναστασάτος, Ν. (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ερευνητικά Δεδομένα & Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός*. Αθήνα: Ατραπός.
- Λιαράκου, Γ. (2011). Η ένταξη της Αειφορίας στην ελληνική εκπαιδευτική πολιτική. Στο Βλασσοπούλου, Χ., Λιαράκου, Γ. (επιμ.), *Περιβαλλοντική ιστορία. Μελέτες για την αρχαία και σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Πεδίο, 239-240.
- Μανδρίκας Α., (2015). *Περιβαλλοντική: Επιστήμη, Ηθική και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Καλέντης
- Μπάρδη, Σ. (2016). *Σχεδιασμός και εφαρμογή εκπαιδευτικού προγράμματος για το νηπιαγωγείο με θέμα τη βιώσιμη κατανάλωση*. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- Παπαβασιλείου, Β. (2015). Αειφόρος ανάπτυξη και Εκπαίδευση: το πολυδιάστατο μιας σχέσης. Αθήνα: Διάδραση.
- Παρασκευόπουλος, Σ. (2009). *Περιβαλλοντικός Εγγραμματισμός. Τυπική και Άτυπη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα
- Σύνταγμα, ά. 24
- Τσαμπούκου - Σκαναβή, Κ., Πετρενίτη, Β., Γιαννοπούλου, Κ. (2005). Αφοσίωση Εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Πρακτικά Heleco'05, Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο
- Φλογαΐτη, Α. (2011). Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Αθήνα: Πεδίο.

- Φλογαΐτη, Α. (2009). *Η εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον: Στρατηγικές και προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Χαραλαμπίδης, Ι. (2010). *Αναλυτικά προγράμματα σπουδών: Θεωρία και πράξη*. Κυριακίδης.
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης προγραμμάτων*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γιώργος Δάρδανος.
- Χρυσοφίδης, Κ. (2005). Περιβαλλοντική εκπαίδευση: Αντικείμενο δράσης και διδακτική προσέγγιση. Σε: Γεωργόπουλος, Α., Δ. (Επιμ). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ο Νέος Πολιτισμός που Αναδύεται*. Αθήνα: Gutenberg, σελ. 149 – 169

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

- 1) ΦΥΛΟ: άνδρας, γυναίκα, άλλο
2) Ηλικία: 56
3) Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης: ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό
4) Χρόνια προϋπηρεσίας 28

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αιιφορίας;

Η έννοια της αειφορίας πρέπει να ενσωματωθεί στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Πρέπει να μπούμε στη σκέψη, στη λογική ότι πρέπει να το κάνουμε, να ανακυκλώνουμε τα υλικά που μπορούμε και να δώσουμε και την ιδέα στα παιδιά ότι μέσα από αυτά τα υλικά μπορούμε να κάνουμε εργασίες.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Σκοπός της ανακύκλωσης είναι να μην πετιέται τίποτα. Να μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και πάλι πράγματα που πριν ήταν απορρίμματα. Αυτή είναι η ουσία της ανακύκλωσης.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Είναι το κυριότερο. Και η οικογένεια αλλά και το σχολείο πρέπει να συμβάλλουν σε αυτό.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Μιλάμε γενικά και για το περιβάλλον και για τα ανακυκλώσιμα υλικά αλλά δεν μπορώ να πω ότι.... Είναι λίγες οι εργασίες που γίνονται με υλικά που ανακυκλώνονται. Πιστεύω ότι πρέπει να προωθείτε περισσότερο αυτή η εκπαίδευση για να έχουμε ουσιαστικά αποτελέσματα στα παιδιά.

5)Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Κάνουμε ζωγραφική για το περιβάλλον, ζωγραφική για... να κάνουμε κατασκευές με ανακυκλώσιμα υλικά, όπως καπάκια, με το αλουμινόχαρτο ή με το χαρτί κουζίνας. Με τα καπάκια ας πούμε μπορούμε να κάνουμε ένα σταφύλι και να τυλίξουμε με γκοφρέ χαρτί το καπάκι και να είναι πολύ ωραίο. Ή μια φορά έκανα χριστουγεννιάτικο δέντρο και το καπάκι ανάποδα βαμμένο. Σήμερα ας πούμε τους έκανα φάρο. Χρησιμοποίησα ρολά από χαρτί υγείας. Έβαλα ανεμόμυλο, πορτούλα και το έβαλα σε χάρτινο πιάτο. Και τα χάρτινα πιάτα είναι και αυτά ανακυκλώσιμα. Εκεί κολλήσαμε πετρούλες γύρω γύρω και έχουμε έναν φάρο με την παραλία.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι με συζήτηση. Εγώ να πω την αλήθεια στις 4 Ιουνίου που ήταν ημέρα για το περιβάλλον μαζί με τα παιδιά κάναμε μία ζωγραφική και μία εργασία. Την ημέρα δασοπονίας κάναμε από ρολό χαρτιού υγείας ένα δέντρο. Βάψαμε καφέ το χαρτί και πέρασα το μήνυμα ότι αγαπάω το δέντρο και προστατεύω το δάσος. Οπότε μέσα από την κατασκευή μιλάμε για την αξία του δάσους, πως το εκμεταλλευόμαστε και πως το προστατεύουμε.

7)Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Να πω την αλήθεια όχι...γιατί δεν παρακολούθησα επιμορφώσεις. Αλλά πιστεύω πως οι πιο νέοι νηπιαγωγοί που είναι τώρα στα σχολεία σίγουρα βομβαρδίζονται με πολλές νέες γνώσεις και από τη σχολική σύμβουλο και από το διαδίκτυο. Ενημερώνονται συνέχεια.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Βεβαίως. Συνέχεια πρέπει γιατί η αλήθεια είναι ότι οι γνώσεις ξεκινάνε από πολύ μικρή ηλικία. Και σε όλα τα πράγματα, όχι μόνο για το περιβάλλον. Γενικότερα πρέπει να επιμορφώνονται για να διδάξουν περισσότερα.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Εμπόδιο, όπως αν ένα σχολείο δεν έχει υποδομή και υλικά. Είναι σχολεία που στερούνται πολλά, όπως το χαρτί κάνσελ. Χαρτί φωτοτυπίας. Δεν υπάρχει υλικό. Αναγκάζουν τους γονείς να πηγαίνουν. Εμείς ευτυχώς έχουμε υλικό αλλά δεν μπορούμε να ξοδεύουμε πολλά σε πλαστελίνη κ.α.

10)Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Η κοινότητα θα μπορούσε ένα οργανώσει μία δράση όπως να μαζεύουν τα μπουκάλια. Θυμάμαι μία δράση σε που είχε οργανώσει το δικό μας το σχολείο με στόχο ποιος θα μαζέψει

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2

- ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:**

Η αειφορία είναι συνδεδεμένη με το περιβάλλον. Αφορά τον σεβασμό που δείχνει ο άνθρωπος σε αυτό που τον περιβάλλει. Αφορά τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε απέναντι σε αυτό

Η ανακύκλωση είναι απαραίτητη σήμερα. Δεν πρέπει να πετάμε τίποτα. Ανακύκλωση είναι η διαδικασία επαναχρησιμοποίησης υλικών που έχουν πεταχτεί. Σήμερα ανακυκλώνουμε το πλαστικό, το μέταλλο, το χαρτί. Κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να ανακυκλώνουμε τα πάντα.

Η ενημέρωση των μαθητών αποτελεί προϋπόθεση αν θέλουμε να εξυγιανθεί ο πλανήτης μας. Οι περισσότεροι μαθητές δεν γνωρίζουν την αειφορία ως έννοια και ίσως την μπερδεύουν και με την ανακύκλωση. Θα πρέπει να ξεκαθαρίσει το τοπίο. Η αειφορία αφορά διαφορετικές πρακτικές και μεθόδους μέσω των οποίων μπορούμε να φροντίσουμε τον πλανήτη και τον

εαυτό μας. Οι μαθητές πρέπει να είναι κατάλληλα ενημερωμένοι για να μπορούν να ακολουθήσουν σωστά πρότυπα διαχείρισης του πλανήτη μας.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι θεωρώ πως και εγώ και οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί κάνουμε προσπάθειες να καλλιεργήσουμε στους μαθητές φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές. Βέβαια πρέπει πάντα να συμβαδίζουμε με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Αυτό μας περιορίζει κάποιες φορές αλλά θα έλεγα πως γενικώς το σχολείο μας προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές, έτσι ώστε να κατανοήσουν τον ρόλο της φύσης και του περιβάλλοντος για την ανθρώπινη ζωή.

5)Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Στο σχολείο μας έχουν λάβει χώρα κατά καιρούς διαφορετικές δραστηριότητες που προωθούν την περιβαλλοντική συνείδηση. Παραδείγματος χάρη οι μαθητές έχουν φτιάξει τον δικό τους λαχανόκηπο. Αυτό τους άρεσε πάρα πολύ και μάλιστα παρουσίασαν τη δουλειά τους στους γονείς. Έμαθαν να φυτεύουν, έμαθαν την πορεία ανάπτυξης των φυτών αλλά και να τα διατηρούν. Άλλη δραστηριότητα που ξεχωρίζω είναι η διαδικασία της ανακύκλωσης, όπου τα παιδιά μάθαν τα υλικά που μπορούμε να ανακυκλώσουμε, τον κάδο που πρέπει να τα πετάμε και πόσο σημαντικό είναι αυτό για τον πλανήτη μας.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι όπως προανέφερα έχουμε κάνει πολλές δράσεις με τα παιδιά, όπου συμμετείχαν ενεργητικά. Τα παιδιά δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το περιβάλλον. Προσωπικά προσπαθώ να φέρνω στο μάθημα νέες μεθόδους για να ενθαρρύνω τα παιδιά να μάθουν και να εξάπτω το ενδιαφέρον τους. Λόγου χάρη μετά την κατασκευή του λαχανόκηπου στο σχολείου μας, φτιάξαμε ένα βίντεο όπου εξηγούμε τι έχουμε κάνει και αυτό το βίντεο στάλθηκε μαζί με ένα γράμμα σε άλλα σχολεία για να τους δώσουμε κίνητρο να αναπτύξουν κι αυτά περιβαλλοντική συνείδηση.

7)Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Πιστεύω πως διαθέτω ικανοποιητικές γνώσεις για να μπορώ να στηρίξω το εκπαιδευτικό μου έργο και να παρέχω στα παιδιά τις απαραίτητες γνώσεις. Ωστόσο, όσο ζεις μαθαίνεις. Σίγουρα όλοι μας πρέπει να ενημερωνόμαστε συνεχώς για νέες έρευνες, νέες τεχνικές και να αναπροσαρμόζουμε το μάθημά μας για να το κάνουμε πιο ενδιαφέρον και ουσιαστικό για τα παιδιά.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Πιστεύω πως μας έχουν δοθεί κάποιες βάσεις από το πανεπιστήμιο στο οποίο φοιτήσαμε, όμως σίγουρα υπάρχει ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Οι απαιτήσεις αυξάνονται διαρκώς και γι' αυτό ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναπροσαρμόσει τη διδασκαλία του και με νέες μεθόδους και με νέες γνώσεις. Αυτό μπορεί να γίνει με τη παροχή επιμόρφωσης σε όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό. Άλλωστε ο όρος αειφορία είναι κάτι σχετικά νέο για το οποίο όλοι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενημερωθούν καλύτερα.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Ως εκπαιδευτικός έρχομαι αντιμέτωπη με ορισμένα εμπόδια κατά τη διδασκαλία μαθημάτων που έχουν ως κέντρο τους το περιβάλλον. Κάποιες φορές υπάρχουν ελλείψεις υλικών, άλλες φορές μπορεί να μην υπάρχει ο κατάλληλος χρόνος για να εντρυφήσουμε περισσότερο σε ένα θέμα. Μάλιστα, μπορεί κάποιος εκπαιδευτικός να μην ξέρει πως να προσεγγίσει ένα θέμα εις βάθος, όπως είναι η αειφορία. Θα ήταν καλό λοιπόν να μας δίνονται πιο ακριβείς κατευθυντήριες γραμμές

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Η συνεργασία είναι πολύ σημαντικό κομμάτι ειδικά κατά την εκπαιδευτική διαδικασία που έχει ως θέμα την αειφορία και το περιβάλλον και αυτό γιατί για να φροντίσουμε τον πλανήτη μας πρέπει να συνεργαστούμε. Οι εξωτερικοί φορείς παίζουν σημαντικό ρόλο και μπορούν να συντελέσουν στην προσπάθεια που κάνει το σχολείο. Η τοπική κοινότητα παραδείγματος χάρη μπορεί να βοηθήσει με τη διενέργεια εκδηλώσεων σε συνεργασία με το σχολείο σχετικών με το περιβάλλον και θα απευθύνονται στο σύνολο του κόσμου, όπως μία θεατρική παράσταση ή ένα δρώμενο.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3

1)	ΦΥΛΟ:	άνδρας,	<u>γυναίκα,</u>	άλλο
2)		Ηλικία:		36
3)	Βαθμίδα ανώτατης	εκπαίδευσης:	ΑΕΙ/ΤΕΙ,	<u>Μεταπτυχιακό,</u>
4)	Χρόνια προϋπηρεσίας	5		Διδακτορικό

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Η έννοια της αειφορίας είναι άμεσα συνυφασμένη με το περιβάλλον και τη διατήρησή του. Έχει να κάνει με τη διαγενεακή αλληλεγγύη που δείχνουμε στις επόμενες γενιές και την κατανάλωση των πόρων της γης στον βαθμό που δεν θα προκαλέσει πρόβλημα στην επόμενη γενιά.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Είναι η διάσωση ενός χρησιμοποιημένου υλικού, που αν και πιστεύουμε ότι έχει χαθεί πια η αξία του, ωστόσο δεν είναι έτσι. Με την ανακύκλωση μπορούμε να το ξανά δημιουργήσουμε και να το επαναχρησιμοποιήσουμε. Έτσι, αντί να το απορρίψουμε στο περιβάλλον και να το θεωρήσουμε άχρηστο, του ξανά δίνουμε ζωή και συνεχίζει να είναι χρήσιμο για τον άνθρωπο.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αιμοφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι η ενημέρωση για την αειφορία είναι άμεσα αναγκαία για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να ανταποκριθούν επαρκώς στο έργο τους. Στο νηπιαγωγείο τίθενται οι βάσεις της περιβαλλοντικής συνείδησης και το παιδί πρέπει να αποκτά ορθές πληροφορίες και να ενστερνιστεί μία συμπεριφορά με σεβασμό στο περιβάλλον. Για να επιτευχθεί αυτό οι εκπαιδευτικοί στοπ σύνολό τους πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς για κάθε είδους ζητήματα που αφορούν το σχολείο και τη διδασκαλία τους και στη συνέχεια να τα μεταλαμπαδεύουν στα παιδιά.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι θεωρώ πως το σχολείο μας προσπαθεί να περάσει στους μαθητές το φιλοπεριβαλλοντικό μήνυμα αλλά σίγουρα αυτή η προσπάθεια θα μπορούσε να ενισχυθεί κι άλλο. Ως έναν βαθμό

αυτό συμβαίνει καθώς μέσα στην τάξη το περιβάλλον αποτελεί συχνά θέμα συζήτησης και μάλιστα έχουμε πραγματοποιήσει δράσεις σχετικές με αυτό το θέμα.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Το σχολείο μας πραγματοποίησε φέτος αρκετές δράσεις σχετικά με την αειφορία και το περιβάλλον. Παραδείγματος χάρη ασχοληθήκαμε με τη ρύπανση της θάλασσας, με την ανακύκλωση και με τον κύκλο του νερού. Ενδεικτικά θα αναφέρω τη δραστηριότητα που ξεχώρισαν τα παιδιά και ήταν η κατασκευή της πορείας του νερού σε κολλάζ και έπειτα η παρουσιάσή του στην ολομέλεια. Τα παιδιά κατανόησαν πλήρως τη νέα γνώση και αναθεώρησαν οποιαδήποτε λανθασμένη. Κι αυτό έγινε μέσα από τη βιωματική μάθηση.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι προσπαθώ μέσα από τη διδασκαλία μου να ενθαρρύνω τα παιδιά, να αναθεωρούν λανθασμένες γνώσεις και να κατανοήσουν τη σημαντικότητα της υγείας του πλανήτη μας για εμάς τους ίδιους. Πιστεύω πως σε έναν ικανοποιητικό βαθμό το καταφέρνω.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Οι σπουδές μου στο πανεπιστήμιο αλλά και αργότερα σε μεταπτυχιακό επίπεδο πιστεύω πως με εφοδίασαν με τις κατάλληλες γνώσεις. Όμως, χρειαζόμαστε όλοι συνεχής επιμόρφωση και να ενημερωνόμαστε για όλα τα φαινόμενα ώστε να ανταποκρινόμαστε καλύτερα στο έργο μας. Ιδιαίτερα, όταν έχουμε να κάνουμε και με παιδιά με ΕΕΑ πρέπει να γνωρίζουμε πως θα τα προσεγγίσουμε και πως θα μεταδώσουμε τις νέες γνώσεις.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι σίγουρα! Όσες γνώσεις και να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός πάντα θα υπάρχει κάτι νέο για να μάθει είτε αυτό έχει να κάνει με την αειφορία και το περιβάλλον είτε με την εκπαίδευση ενός παιδιού με ΕΕΑ. Κατά τη γνώμη μου η επιμόρφωση πρέπει να μεταλαμπαδεύει γνώσεις στο εκπαιδευτικό προσωπικό και για το γνωστικό του αντικείμενο αλλά και τις μεθόδους διδασκαλίας σε ένα ανομοιογενές πληθυσμό μαθητών. Μόνο τότε η μάθηση θα είναι επικερδής.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Βέβαια και υπάρχουν εμπόδια! Ένα από αυτά είναι η έλλειψη κατάλληλων υποδομών έτσι ώστε να κάνουμε το μάθημά πιο ζωνρό και ενδιαφέρον για τον μαθητή π.χ. η ύπαρξη κήπου στο σχολείο. Πολλές φορές ακόμη και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες αναστέλλουν την προσπάθεια του εκπαιδευτικού να τολμήσει μία εξόρμηση εκτός του σχολείου, ώστε τα παιδιά να μπορέσουν αλληλοεπιδράσουν με το φυσικό περιβάλλον εποικοδομητικά. Έτσι, χάνονται ευκαιρίες για νέα γνώση.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Αναμφισβήτητα η οικογένεια αποτελεί έναν σημαντικό φορέα που μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά στην ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την αειφορία και το περιβάλλον. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί με την επίσκεψη γονέων που είναι ειδικοί σε θέματα γύρω από το περιβάλλον, όπως ένα γεωπόνος ή ένας δασολόγος ή ακόμη κι ένας μετεωρολόγος. Η επίσκεψη αυτή στο σχολείο θα δώσει στα παιδιά το κίνητρο να αποκτήσουν νέες γνώσεις μέσα από προσωπικές τους απορίες. Στη συνέχεια μπορούν να σχηματοποιήσουν τη νέα γνώση με οποιονδήποτε τρόπο ενώ παράλληλα προωθείται και η δεξιότητα της επικοινωνίας.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4

Στα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

1)	ΦΥΛΟ:	<u>άνδρας</u> ,	γυναίκα,	άλλο
2)		Ηλικία:		45
3)	Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης:	<u>ΑΕΙ/ΤΕΙ</u> ,	Μεταπτυχιακό,	Διδακτορικό
4)	Χρόνια προϋπηρεσίας	17		

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Όταν μιλάμε για αειφορία μιλάμε για την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία των πόρων του πλανήτη μας. Να μην εξαντληθούν αυτοί οι πόροι. Αυτό πρέπει να προσέχουμε.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Ανακύκλωση είναι η επαναχρησιμοποίηση υλικών που πετάμε ως απορρίμματα. Όπως είναι το πλαστικό, το μέταλλο. Όλα αυτά δεν πρέπει να καταλήγουν σε χωματερές. Μέσω της ανακύκλωσης τα ξανακάνουμε χρηστικά για εμάς.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι βέβαια... Είναι πολύ σημαντική. Πρέπει να ενημερώνονται τα παιδιά για κάθε θέμα που αφορά το περιβάλλον πόσο μάλλον όταν αφορά την προστασία των πόρων. Γιατί από αυτούς τους πόρους εξαρτάται η επιβίωσή μας.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Το σχολείο προσπαθεί σίγουρα να εμφυτεύσει στα παιδιά τη φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά. Πιστεύω πως όλοι οι εκπαιδευτικοί ασχολούνται με θέματα του περιβάλλοντος και ευαισθητοποιούν τα παιδιά. Όμως και η οικογένεια παίζει τον ρόλο της. Και η κοινωνία επίσης. Έχουν όλοι μερίδιο ευθύνης για την προώθηση της αειφορίας.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Κατά τη διάρκεια του χρόνου έχουμε πραγματοποιήσει διάφορες δραστηριότητες που προωθούν την αειφορία και την προστασία του περιβάλλοντος. Παραδείγματος χάρη όταν πραγματοποιήσαμε περίπατο στη γειτονιά μας με αφορμή τις ερωτήσεις των παιδιών ασχοληθήκαμε με τους χώρους πρασίνου που υπάρχουν και κατά πόσο έχουν αυξηθεί ή μειωθεί τα τελευταία χρόνια. Συζητήσαμε για τη σημασία της επαφής με τη φύση, την ανάσα δροσιάς που προσφέρουν τα πάρκα και το πράσινο και έπειτα δημιουργήσαμε μία μακέτα της γειτονιάς μας. Εκεί προτείναμε χώρους στους οποίους θα μπορούσαν να διαμορφωθούν ως πάρκα και στείλαμε επιστολή και φωτογραφίας της μακέτες στην τοπική αυτοδιοίκηση.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι προσπαθώ να ενθαρρύνω τα παιδιά και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις του και να αναπτύξουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση. Έτσι υλοποιώ δραστηριότητες που σχετίζονται

με τη γνωριμία και την ανάδειξη της προστασίας του περιβάλλοντος. Μια τέτοια δράση ήταν και η προηγούμενη που ανέφερα.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Πιστεύω ναι... Οι γνώσεις μου επαρκούν. Βέβαια χρειάζεται συνεχώς να διαβάζεις, να ψάχνεις, να ενημερώνεσαι αν θέλεις να είσαι επαρκής. Πρέπει να αναζητάς συνεχώς τη νέα γνώση γιατί υπάρχει εξέλιξη.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι υπάρχει! Σίγουρα! Πρέπει να επιμορφωνόμαστε είτε μέσα από την προσωπική αναζήτηση είτε με πρωτοβουλία του σχολείου και της πρωτοβάθμιας. Θα μπορούσαν ας πούμε να διοργανώνονται κάποιες επιμορφώσεις πότε πότε για να μας κρατούν ενήμερους. Η αλήθεια είναι ότι δεν αναζητούν όλοι οι εκπαιδευτικοί τη νέα γνώση και την εξέλιξη. Οπότε πρέπει να φροντίσει το κράτος να τους εφοδιάσει κατάλληλα για να μπορούν κι αυτοί να αποδώσουν καλύτερα στην τάξη.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Η αλήθεια είναι ότι αντιμετωπίζουμε κάποια εμπόδια. Δεν υπάρχει πάντα στήριξη από την κοινότητα. Θα θέλαμε περισσότερη συνεργασία με φορείς όπως η οικογένεια και η τοπική κοινότητα. Πρέπει να ενισχύσουμε όλοι μαζί το εκπαιδευτικό έργο της προστασίας του περιβάλλοντος.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Όπως ανέφερα και πριν ναι η οικογένεια και η κοινότητα είναι εξίσου σημαντικοί φορείς εκπαίδευσης όπως και το σχολείο. Μόνο με τη συνεργασία όλων το παιδί μπορεί να ευαισθητοποιηθεί πολύπλευρα και να αναπτύξει πραγματική φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση ως αυριανός υπεύθυνος πολίτης. Η κοινότητα πρέπει να ανοίξει τις πόρτες της στο σχολείο. Μπορούν οι επαγγελματίες που ασχολούνται με θέματα του περιβάλλοντος να ανοίξουν το

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 5

1)	ΦΥΛΟ:	άνδρας,	γυναίκα,	άλλο
2)		Ηλικία:		46
3)	Βαθμίδα ανώτατης	εκπαίδευσης:	<u>ΑΕΙ/ΤΕΙ,</u>	Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό
4)	Χρόνια προϋπηρεσίας	19		

Εμείς οι εκπαιδευτικοί κάνουμε το σχολείο, εμείς λοιπόν καλούμαστε να προωθήσουμε αυτή τη συμπεριφορά. Θεωρώ πως και εγώ και οι περισσότεροι συνάδελφοι προσπαθούμε να ενισχύσουμε αυτή τη συμπεριφορά και αυτό γιατί όπως ξαναείπα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τα παιδιά αποκτούν τις βάσεις τους και αυτές πρέπει να είναι γερές. Πρέπει να είναι σωστά ενημερωμένα για τους κινδύνους που διατρέχει το περιβάλλον και η υπέρμετρη εκμετάλλευσή του.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Στο σχολείο μας έχουν υλοποιηθεί δραστηριότητες σχετικά με την αειφορία και το περιβάλλον, όπως όταν συζητήσαμε για την αναδάσωση και οι μαθητές ενθουσιάστηκαν κατά τη φύτεψη ενός δέντρου. Μάθαμε έννοιες γύρω από τα φυτά, τι μας προσφέρουμε αλλά και τι πρέπει να κάνουμε για να τα διατηρήσουμε. Επίσης, ασχοληθήκαμε με την ανακύκλωση, όπου μάθαμε για τους διαφορετικούς κάδους και ταξινομήσαμε απορρίμματα στον ανάλογο κάδο. Τα παιδιά σε όλες αυτές τις δραστηριότητες αντέδρασαν πολύ θετικά.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Προσπαθώ να το κάνω μέσα από τη διδασκαλία μου και με βάση τις οδηγίες του υπουργείου παιδείας. Παίρνοντας έναυσμα από το πρόγραμμα σπουδών προσαρμόζω τις θεματικές στις δεξιότητες, στα ενδιαφέροντα και στα ερωτήματα των παιδιών με τρόπο που όμως να περνάει και στα παιδιά ένα φιλοπεριβαλλοντικό μήνυμα.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Διαθέτω αρκετές γνώσεις, τις οποίες εμπλουτίζω συνεχώς. Κάθε χρονιά κάνω κάτι διαφορετικό. Μέσα από την ποικιλία, ψάχνω και μαθαίνω κι εγώ νέα πράγματα. Τους τα δείχνω και ενθουσιάζονται.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Θεωρώ πως οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί και δη αυτοί που έχουν εμπειρία χρόνων έχουν επαρκείς γνώσεις να για να υποστηρίξουν τη διδασκαλία τους. Όμως σίγουρα υπάρχει πάντα

περιθώριο για νέα γνώση. Νομίζω ναι καλό θα ήταν αν ενημερωνόμαστε γενικώς για να ανανεώνουμε και το εποπτικό μας υλικό.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία θεωρώ πως μπορεί να γίνει με πολλά και διαφορετικά μέσα και σε διαφορετικά περιβάλλοντα. Δεν θεωρώ πως υπάρχουν εμπόδια σε αυτό το κομμάτι. Μπορείς απλά να βγεις στην αυλή κι εκεί να διδάξεις τα παιδιά. Είναι καλύτερο αυτό. Γιατί έτσι τα παιδιά θα έχουν και πιο άμεση με το περιβάλλον. Αν διαθέτεις και τον βασικό εξοπλισμό νομίζω πως ο κάθε εκπαιδευτικός μπορεί να καλύψει αυτή τη θεματική επαρκώς.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Πέρα από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς φορείς εκπαίδευσης είναι και η οικογένεια και η κοινότητα και το ίδιο κράτος. Θα μπορούσαν να ενταχθούν στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών σε μεγαλύτερη συχνότητα ημέρες επίσκεψης σε διαφορετικούς χώρους εργασίας, ημέρες επίσκεψης σε πάρκα, ώστε τα παιδιά να αναπτύσσουν τη γνώση τους σφαιρικά και βιωματικά. Η τοπική κοινότητα μπορεί να υποστηρίξει αυτή την προσπάθεια προσφέροντας χώρο στα παιδιά και με διάθεση συνεργασίας να βγει ένα πολύ ωραίο αποτέλεσμα, το οποίο θα μπορούσε μετά να παρουσιαστεί στο ευρύ κοινό, όπως μία παράσταση, ένα κουκλοθέατρο από ανακυκλώσιμα υλικά.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 6

Στα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

1)	ΦΥΛΟ:	άνδρας,	<u>γυναίκα,</u>	άλλο
2)		Ηλικία:		38
3)	Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης:	ΑΕΙ/ΤΕΙ,	<u>Μεταπτυχιακό,</u>	Διδακτορικό
4)	Χρόνια προϋπηρεσίας	12		

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Αφορά τον σεβασμό στο περιβάλλον και τη διαχείριση των οικονομικών πόρων που αντλούμε από αυτό με τέτοιο τρόπο και σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην εκλείψουν.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Είναι υποχρεωτική στις μέρες μας. Είναι η συλλογή και η επεξεργασία προϊόντων με σκοπό την παραγωγή νέων προϊόντων με τα ίδια υλικά αποφεύγοντας την υπερκατανάλωση και την καταστροφή εκ νέου πρώτων υλών.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι πολύ σημαντική. Τα παιδιά πρέπει από μικρά να αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις και τις δεξιότητες σε ποικίλα θέματα τόσο μάλλον για το περιβάλλον που σχετίζεται με την επιβίωσή τους.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι προωθούνται φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές αλλά σίγουρα θα μπορούσαν και περισσότερο. Στο σχολείο γίνονται κάποια πράγματα, έρχονται σε επαφή τα παιδιά με νέες έννοιες, μαθαίνουν για το περιβάλλον, τη φύση, τη προστασία, τη διατήρηση, την εκμετάλλευσή της αλλά θεωρώ πως πρέπει να γίνουν πολλά βήματα ακόμη. Το σύγχρονο ελληνικό σχολείο πρέπει να αναθεωρήσει τις υποδομές του, τη φιλοσοφία και το αναλυτικό του πρόγραμμα για να δώσει χώρο στην αειφόρο ανάπτυξη. Έτσι, μέσα από την πράξη θα δώσουμε το σωστό παράδειγμα στα παιδιά. Και μακάρι να φτάσουμε κάποια στιγμή σε ένα αειφόρο σχολείο!

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Η αλήθεια είναι ότι κατά καιρούς έχουν λάβει χώρα διάφορες δραστηριότητες σχετικά με το περιβάλλον και την αειφορία. Ενδεικτικά έχουμε ασχοληθεί με την ανακύκλωση, όπου πήγαμε στο κοντινό πάρκο και αφού συλλέξαμε ανακυκλώσιμα απορρίμματα τα τοποθετήσαμε στον σωστό κάδο. Ακόμη, μιλήσαμε για την ενέργεια και πως μπορούμε να

κάνουν ένα σπίτι ενεργειακά αποδοτικό. Οι πρακτικές αυτές ενσωματώθηκαν και στη ρουτίνα του σχολείου μειώνοντας έτσι το ενεργειακό μας αποτύπωμα.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι το κάνω. Επειδή τα γνωστικά αντικείμενα και οι θεματικές στο νηπιαγωγείο μπορούν να ενιαιοποιηθούν σε κάθε μάθημα προσπαθώ να φέρω στην επιφάνεια την έννοια της αειφορίας ή πρακτικές που ωφελούν το περιβάλλον και να τις εμφυσήσω στα παιδιά. Έτσι και μόνο μέσα από την καθημερινή πρακτική και υιοθέτηση ορθών πρακτικών μπορούν τα παιδιά να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Θεωρώ ότι διαθέτω ικανοποιητικό επίπεδο γνώσεων. Όμως σίγουρα χρειάζεται να μαθαίνουμε συνέχεια νέα πράγματα... δηλαδή να ενημερωνόμαστε και να προσαρμοζόμαστε στα νέα δεδομένα.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Σίγουρα, γιατί χρειαζόμαστε μία κατεύθυνση. Δηλαδή, πέρα από την προσωπική μελέτη του καθενός πρέπει το Υπουργείο να μεριμνήσει για την επιμόρφωσή μας περαιτέρω. Γιατί προκύπτουν συνέχεια νέα δεδομένα και πρέπει κι εμείς να ξέρουμε πως να ανταποκριθούμε. Αυτό ισχύει και για όσον αφορά τις γνώσεις αλλά πλέον ισχύει και για τις ανάγκες των μαθητών. Βλέπουμε αύξηση των μαθησιακών δυσκολιών. Πρέπει να ξέρουμε πως να ανταποκριθούμε.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Ναι ναι υπάρχουν. Να όπως είπα και πριν δεν υπάρχει ουσιαστική επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς, δεν υπάρχει μέριμνα γι' αυτό. Πρέπει το κράτος να αναλάβει δράση. Και όχι μόνο σε θέματα επιμόρφωσης αλλά και για τον εξοπλισμό. Πολλά σχολεία στερούνται βασικό εξοπλισμό. Όλα αυτά λειτουργούν ανασταλτικά ως προς την εκπαίδευση των παιδιών.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Σιγουρά οι γονείς είναι από τους πιο σημαντικούς φορείς εκπαίδευσης και μπορεί να μας ενισχύσει σε αυτό το εγχείρημα συμμετέχοντας σε πρακτικό επίπεδο. Δίνοντας την απαραίτητη άδεια να συμμετάσχουν τα παιδιά σε περιβαλλοντικές δράσεις αλλά και με το να έρχονται οι ίδιοι στην τάξη για να θίξουμε διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα. Έτσι αποκτούν και τα παιδιά σωστά πρότυπα και προβληματίζονται γύρω από την προστασία του περιβάλλοντος.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 7

Στα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

1)	ΦΥΛΟ:	άνδρας,	<u>γυναίκα,</u>	άλλο
2)		Ηλικία:		30
3)	Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης:	AEI/TEI,	<u>Μεταπτυχιακό,</u>	Διδακτορικό
4)	Χρόνια προϋπηρεσίας:	4		

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Ως εκπαιδευτικός, αντιλαμβάνομαι την αειφορία ως την καλλιέργεια της συνείδησης και των δεξιοτήτων στους μαθητές για την υπεύθυνη διαχείριση των πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Στόχος είναι να εμπνεύσω τις νέες γενιές να υιοθετήσουν πρακτικές που διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη ευημερία του πλανήτη και της κοινωνίας.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Η ανακύκλωση είναι η διαδικασία επαναχρησιμοποίησης αποβλήτων για την παραγωγή νέων προϊόντων, μειώνοντας έτσι την κατανάλωση φυσικών πόρων, εξοικονομώντας ενέργεια και προστατεύοντας το περιβάλλον από τη ρύπανση.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι, η ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας είναι σημαντική, διότι τους προετοιμάζει να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες, ικανοί να αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικές προκλήσεις και να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι, το σχολείο μας προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δράσεων ανακύκλωσης, και ευαισθητοποίησης των μαθητών για την προστασία του περιβάλλοντος.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Το σχολείο μας προωθεί την εκπαίδευση για την αειφορία και το περιβάλλον μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, όπως τα προγράμματα ανακύκλωσης. Δηλαδή κάνουμε συλλογή και διαχωρισμό ανακυκλώσιμων υλικών. Επίσης, έχουμε τα περιβαλλοντικά εργαστήρια με μαθήματα και εργαστήρια για την κατανόηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας. Είναι οι σχολικοί κήποι όπου καλλιεργούμε φυτά και μαθαίνουμε για βιώσιμες γεωργικές πρακτικές. Ακόμη, κάνουμε εκδρομές στη φύση ή εκπαιδευτικές επισκέψεις σε πάρκα και προστατευόμενες περιοχές.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ενθαρρύνω τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση γιατί έτσι αναπτύσσουν υπευθυνότητα, κατανόηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός βιώσιμου μέλλοντος για όλους.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Όχι, θεωρώ ότι δεν διαθέτω επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσω εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον και πιστεύω ότι χρειάζομαι επιπλέον εκπαίδευση και κατάρτιση σε αυτόν τον τομέα.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι, υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, διότι οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενσωματώσουν περιβαλλοντικές αρχές από νωρίς στην ανάπτυξη των παιδιών, ενισχύοντας τη φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση και τις βιώσιμες συνήθειες σε νεαρή ηλικία.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Ναι, υπάρχουν εμπόδια κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία, όπως η έλλειψη επαρκούς επιμόρφωσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών σε θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ακόμη, είναι και θέμα προτεραιοτήτων, δηλαδή ο χρόνος στο πρόγραμμα σπουδών είναι περιορισμένος και υπάρχει ανάγκη προσαρμογής και σε άλλες προτεραιότητες. Και τέλος, δεν υπάρχει ιδιαίτερη υποστήριξη από την κοινότητα και τους φορείς της εκπαίδευσης για περιβαλλοντικά θέματα.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον, μπορούν να υλοποιηθούν διάφορες συνεργασίες με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς, όπως με την οικογένεια με ενημερωτικά σεμινάρια και εργαστήρια για γονείς σχετικά με βιώσιμες πρακτικές και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Με τους τοπικούς φορείς και οργανισμούς για τη διοργάνωση περιβαλλοντικών δράσεων και εκδηλώσεων αλλά και με ΜΚΟ με περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις για εκπαιδευτικά προγράμματα και πιο ειδικές γνώσεις.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 8

Στο σχολείο προωθούνται διάφορες δραστηριότητες, όπως ας πούμε μία ομιλία με εισηγητή ειδικευόμενο στο ζήτημα ολιστικής προσέγγισης στην εκπαίδευση για την αειφορία ή μία δράση ανακύκλωσης ή ακόμη και με τη συμμετοχή στα δρώμενα παγκόσμιας εκπαίδευσης του έργου, δηλαδή την επικοινωνία με άλλα σχολεία του εξωτερικού και τη συζήτηση ανάμεσα σε αυτά σχετικά με τη διαχείριση και την προστασία του περιβάλλοντος.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι όταν και εφόσον αυτό είναι εφικτό. Αν και συνήθως υπάρχει περιορισμός στον χρόνο, στα υλικά. Αλλά θεωρώ πως οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί το προσπαθούμε.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Όχι. Για αυτό το λόγο θεωρώ ότι η επιμόρφωσή των εκπαιδευτικών σε αυτά τα ζητήματα είναι πολύ σημαντική. Έτσι θα μπορέσουν να συλλέξουν περισσότερες πληροφορίες και να τις μεταδώσουν στα παιδιά με τον κατάλληλο τρόπο.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι είναι αναγκαία γιατί η προσχολική ηλικία είναι μια ιδιαίτερη ηλικία κατά την οποία ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να χρησιμοποιήσει ειδικούς τρόπους εκπαίδευσης πάνω σε αυτά τα θέματα. Πρέπει λοιπόν να ενημερωθεί για τους κατάλληλους τρόπους για να γίνει έτσι πιο αποτελεσματική η διδασκαλία του.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Η έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών στο σχολείο μου θεωρώ πως είναι το βασικό εμπόδιο. Ακόμη πολλές φορές μπορεί να υπάρχει έλλειψη σε γραφική ύλη ή στην περίπτωση που θέλουμε να κάνουμε κάποια κατασκευή.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 9

1) ΦΥΛΟ: άνδρας, γυναίκα, άλλο
 2) Ηλικία: 28
 3) Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης: ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό
 4) Χρόνια προϋπηρεσίας: 3

Ως εκπαιδευτικός, η έννοια της αειφορίας αφορά την ικανότητα να διατηρούμε τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύουμε την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους. Στον τομέα της εκπαίδευσης, αυτό σημαίνει την ενσωμάτωση αρχών και πρακτικών που προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της διδασκαλίας και της μάθησης.

Η ανακύκλωση είναι για μένα μια σημαντική διαδικασία που στοχεύει στη μείωση των αποβλήτων και στη διατήρηση των πόρων μέσω της επαναχρησιμοποίησης υλικών.

Ναι, θεωρώ ότι η ενημέρωση και η εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αιεφορίας είναι εξαιρετικά σημαντική στο πλαίσιο του σχολείου. Η διδασκαλία αυτών των θεμάτων βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν τις επιπτώσεις των καθημερινών τους επιλογών στο περιβάλλον και την κοινωνία, και τους ενθαρρύνει να υιοθετήσουν πιο βιώσιμες πρακτικές.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι, το σχολείο στο οποίο εργάζομαι προωθεί την αειφορία και τις φιλο-περιβαλλοντικές συμπεριφορές. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από μια ποικιλία πρωτοβουλιών και προγραμμάτων που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση των μαθητών και στην προώθηση της περιβαλλοντικής συνείδησης. Για παράδειγμα, στο σχολείο μας πραγματοποιούνται τακτικά δράσεις ανακύκλωσης, δένδροφυτεύσεις και προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Έχουν λάβει χώρα διάφορες δραστηριότητες στο σχολείο μας είναι η αλήθεια. Ας πούμε ιδιαίτερο ενδιαφέρον έδειξαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της κομποστοποίησης. Μαζί με τα παιδιά βάσαμε στον ειδικό κάδο τα οργανικά μας απορρίμματα, όπως τις φλούδες από τα φρούτα μας ή τα τσόφλια των αγών και φροντίζαμε να έχουμε τις κατάλληλες συνθήκες. Έπειτα γινόταν η αποδόμησή τους από μικροοργανισμούς το αποτέλεσμα ήταν οργανικό λίπασμα που στη συνέχεια το βάλαμε στον κήπο του σχολείου μας. Ακόμη, ασχοληθήκαμε με την ορθολογική διαχείριση του νερού στη ζωή μας. Αλλά θεωρώ πως αυτό που κέρδισε τα παιδιά ήταν η διαδικασία της κομποστοποίησης.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι, ως εκπαιδευτικός, ενθαρρύνω τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση μέσα από διάφορες δράσεις και πρωτοβουλίες. Πιστεύω ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη υπεύθυνων και συνειδητοποιημένων πολιτών.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Ναι, θεωρώ ότι διαθέτω επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσω εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον. Η συνεχής ενημέρωση και επιμόρφωση είναι σημαντικά στοιχεία της εκπαιδευτικής μου πορείας, και προσπαθώ να παρακολουθώ σεμινάρια, συνέδρια και να μελετώ σχετική βιβλιογραφία για να παραμένω ενημερωμένος σχετικά με τις νέες εξελίξεις και μεθόδους στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής

ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι, θεωρώ ότι υπάρχει σημαντική ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Αλλιώς πως θα μεταδώσουν τις αναγκαίες πληροφορίες στα παιδιά; Πρέπει να είμαστε εφοδιασμένοι κατάλληλα για να είμαστε επαρκείς και αποδοτικοί στο εκπαιδευτικό μας έργο.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Ναι, υπάρχουν διάφορα εμπόδια που μπορεί να αντιμετωπίσω κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία. Μερικά από τα κύρια προβλήματα περιλαμβάνουν την αντίσταση στην αλλαγή. Δηλαδή μερικές φορές, υπάρχει αντίσταση από μέρους των μαθητών, γονέων ή ακόμα και άλλων εκπαιδευτικών για την υιοθέτηση νέων προγραμμάτων ή μεθόδων που σχετίζονται με την αειφορία. Αυτό μπορεί να προέρχεται από έλλειψη κατανόησης της σημασίας των θεμάτων ή από συνήθειες που είναι δύσκολο να αλλάξουν. Ακόμη μπορεί να λείπει η αναγκαία υποστήριξη από τη διοίκηση, καθώς αν η διοίκηση δεν δίνει προτεραιότητα στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, είναι δύσκολο να εφαρμοστούν αποτελεσματικά οι προγράμματα.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την αειφορία και το περιβάλλον, μπορούν να υλοποιηθούν διάφορες συνεργασίες μεταξύ του σχολείου και εξωτερικών φορέων. Ας πούμε να υπάρχει συνεργασία με τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις με κοινές εκδηλώσεις, όπως δενδροφυτεύσεις ή περιβαλλοντικά εργαστήρια. Με επισκέψεις σε φυσικούς χώρους. Αλλά πρέπει να συνεργάζονται και οι οικογένειες. Να φροντίζουν δηλαδή και στο σπίτι να κάνουν ανακύκλωση ή να μεριμνούν για την εξοικονόμηση ενέργειας. Να συμμετέχουν σε σχολικές δράσεις και προγράμματα που σχετίζονται με την αειφορία. Και να πραγματοποιούνται και πολιτιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα. Αυτό μπορεί να γίνει σε μουσεία ή πολιτιστικά κέντρα με δραστηριότητες και εκθέσεις που προάγουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 10

κατανοήσουν και να εφαρμόσουν πρακτικές βιωσιμότητας στην καθημερινή τους ζωή. Επιπλέον, δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη στρατηγική ή πολιτική από το σχολείο που να ενθαρρύνει τη μείωση των αποβλήτων, την ανακύκλωση ή άλλες φιλο-περιβαλλοντικές πρακτικές σε συνεχή βάση.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Προωθούνται διάφορες δραστηριότητες από το σχολείο μας κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Λόγου χάρη φέτος συζητήσαμε και κάναμε δράσεις για τη μόλυνση της θάλασσας και τις επιπτώσεις της στον πλανήτη. Είδαμε πόσα χρόνια απαιτούνται για να διαλυθούν στο νερό τα διάφορα απορρίμματα και τι ακριβώς συμβαίνει στα ψάρια και κατ' επέκταση στην υγεία του ανθρώπου. Ακόμη, μιλήσαμε και για τη διατροφή του ανθρώπου γενικότερα, πως παίρνει τα τρόφιμα του από τους καρπούς της γης, τι πρακτικές ακολουθεί για να τα λάβει. Μιλήσαμε για την υπερκατανάλωση και θίξαμε το θέμα του σεβασμού τον πλανήτη έναντι σε πρακτικές όπως η υπεραλίευση.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Ναι, ως εκπαιδευτικός, ενθαρρύνω τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση μέσα από ποικίλες δράσεις και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης είναι ένας από τους βασικούς στόχους της διδασκαλίας μου, καθώς πιστεύω ότι είναι κρίσιμο για τους μαθητές να κατανοούν την αξία της προστασίας του περιβάλλοντος από νεαρή ηλικία.

7) Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Όχι, δεν θεωρώ ότι διαθέτω επαρκείς γνώσεις για να υλοποιήσω πλήρως εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον. Αν και έχω κάποιες βασικές γνώσεις στον τομέα, πιστεύω ότι απαιτείται περισσότερη εξειδίκευση και συνεχής ενημέρωση για να μπορώ να σχεδιάσω και να εφαρμόσω αποτελεσματικά τέτοια προγράμματα

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι, θεωρώ ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής ηλικίας διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην αρχική διαμόρφωση των στάσεων και συμπεριφορών των παιδιών σχετικά με το περιβάλλον.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Ναι, υπάρχουν διάφορα εμπόδια που μπορεί να αντιμετωπίσω κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία. Μερικά από τα κύρια προβλήματα είναι η έλλειψη πόρων, δηλαδή περιορίζεται η ικανότητα να προμηθευτώ κατάλληλο υλικό και να οργανώσω δραστηριότητες που προάγουν την αειφορία. Δεν υπάρχει πάντα η απαραίτητη εκπαίδευση και κατάρτιση κι έτσι οι εκπαιδευτικοί μπορεί να χρειάζονται επιπλέον γνώσεις για να ασχοληθούν με το θέμα της αειφορίας. Αν δεν υπάρχει επαρκής επιμόρφωση, η εφαρμογή των προγραμμάτων μπορεί να είναι περιορισμένη. Εκτός από αυτά και ο χρόνος είναι περιορισμένος με τα γεμάτα προγράμματα σπουδών που κάνουν δύσκολη την ενασχόληση με τέτοια θέματα.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την αειφορία και το περιβάλλον, μπορούν να υλοποιηθούν διάφορες συνεργασίες μεταξύ του σχολείου και εξωτερικών φορέων. Πρώτον, είναι σημαντική η συνεργασία με ακαδημαϊκά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα, όπως τα πανεπιστήμια για την υλοποίηση προγραμμάτων. Έτσι δημιουργούνται ευκαιρίες για τους μαθητές να συμμετέχουν σε ερευνητικά προγράμματα ή να κάνουν πρακτική άσκηση σε συνεργασία με επιστήμονες. Πρέπει ακόμη να δοθεί σημασία για την ανάπτυξη βιώσιμων σχολικών υποδομών, όπως πράσινα κτίρια ή σχολικούς κήπους. Και να γίνουν δράσεις ευαισθητοποίησης μέσα από την τοπική αυτοδιοίκηση για τη βελτίωση του περιβάλλοντος, όπως καμπάνιες ανακύκλωσης ή διαχείρισης αποβλήτων.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 11

- 1) ΦΥΛΟ: άνδρας, γυναίκα, άλλο
- 2) Ηλικία: **35**

3) Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης: ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό

4) Χρόνια προϋπηρεσίας: 7

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Η αειφορία είναι η ανάπτυξη των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων με συνετό τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η συνέχιση τους και να μην κινδυνεύει το περιβάλλον. Έτσι το αντιλαμβανόμαστε να σεβόμαστε δηλαδή τις πηγές πλούτου του περιβάλλοντος.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;

Η ανακύκλωση είναι η διαδικασία κατά την οποία επαναχρησιμοποιούνται διάφορα υλικά, συνήθως τα απορρίμματα στην διαδικασία αυτή μετατρέπονται σε πρώτες ύλες από τις οποίες παράγονται νέα προϊόντα.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι θεωρώ σημαντικό οι μαθητές να ενημερώνονται σε θεωρητικό πλαίσιο αλλά και να υλοποιούν συχνά εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με ζητήματα της αειφορίας και της προστασίας του περιβάλλοντος γιατί έτσι θα υιοθετήσουν μία πιο ορθή και υπεύθυνη συμπεριφορά ως αυριανοί πολίτες.

4) Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι γιατί ενημερώνει σε τακτικά χρονικά διαστήματα τους μαθητές σε θεωρητικό επίπεδο και τους εμπλέκει και πρακτικά σε εκπαιδευτικά προγράμματα προκειμένου να καλλιεργήσει στους μαθητές το σεβασμό προς αυτό.

5) Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Προωθούνται διάφορες δραστηριότητες. Έχουμε κάνει πολλά μέσα στο έτος, όπως λόγου χάρι ότι ασχοληθήκαμε με την ανακύκλωση με θέμα "Μαζεύω πλαστικά καπάκια για καλό σκοπό", μετά με την ανακύκλωση χαρτιών και παλιών βιβλίων. Ακόμη, ασχοληθήκαμε με τη δημιουργία λαχανόκηπου στο χώρο του σχολείου και με την τοποθέτηση κάδων για τα απορρίμματα έτσι ώστε να διατηρήσουμε το σχολείο μας καθαρό.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Φυσικά γιατί πρέπει τα παιδιά να μάθουν να σέβονται το περιβάλλον και εμείς ως εκπαιδευτικοί να ενισχύσουμε τα παιδιά να έχουν ενεργή συμμετοχή στην προστασία του περιβάλλοντος. Μόνο μέσα από την ενεργητική συμμετοχή και την βιωματική προσέγγιση σε θέματα περιβάλλοντος θα έχουμε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

7)Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Ναι. Συνεχώς ενημερώνομαι για θέματα περιβαλλοντικά μέσα από σεμινάρια οπότε προσπαθώ να μεταδώσω στα παιδιά αυτά που έχω μάθει, Επίσης, σε κάποια εξειδικευμένα περιβαλλοντικά θέματα συμβουλευόμαι ή προσκαλώ στην τάξη ειδικό για να μιλήσει στα παιδιά. Όταν το κάνω αυτό βλέπω από την πλευρά τους ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Ναι η επιμόρφωση χρειάζεται στους εκπαιδευτικούς, γιατί οι περιβαλλοντικές συνθήκες αλλάζουν και είναι χρήσιμο οι εκπαιδευτικοί να είναι ενημερωμένοι, ώστε να ενημερώσουν κατάλληλα τους μαθητές της προσχολικής ηλικίας..

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Δεν έχω συναντήσει κάποιο εμπόδιο στη μέχρι τώρα επαγγελματική μου πορεία αναφορικά με την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία. Πάντα συνεργαζόμουν άψογα με τοπικούς φορείς ή τους γονείς. Και μάλιστα νομίζω ότι χαίρονται ιδιαίτερα όταν κάνουμε τέτοια προγράμματα.

10)Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια, με τα μέλη της τοπικής κοινότητας ή τους τοπικούς συλλόγους προκειμένου τα παιδιά να κατανοήσουν ότι αυτά που έχουν μάθει στο σχολείο πρέπει να τα εφαρμόζουν και στο σπίτι αλλά και στην

πόλη ή το χωριό που μένουν. Έτσι θα ενισχυθεί η συνεργασία αλλά και η ομαδικότητα και ενεργή συμμετοχή των παιδιών με τους άλλους φορείς για να σέβονται και να προστατεύουν το περιβάλλον.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 12

- 1) ΦΥΛΟ: άνδρας, γυναίκα, άλλο
2) Ηλικία: 28
3) Βαθμίδα ανώτατης εκπαίδευσης: ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό
4) Χρόνια προϋπηρεσίας²

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

1) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της αειφορίας;

Την έννοια της αειφορίας κάνοντας μια απλή ετυμολογία της λέξης θα έλεγα ότι προέρχεται από το αεί και φέρω, δηλαδή κάτι το οποίο μπορεί να ενυπάρχει για πάντα.

2) Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της ανακύκλωσης;
Όταν σκέφτομαι την ανακύκλωση μου έρχονται στο μυαλό τα πλαστικά μπουκάλια, η επαναχρησιμοποίηση των διάφορων ειδών και η συλλογή των σκουπιδιών με στόχο αυτά να ξαναχρησιμοποιηθούν από εμάς τους ίδιους με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

3) Θεωρείτε σημαντική την ενημέρωση και εκπαίδευση των μαθητών για ζητήματα αειφορίας στα πλαίσια του σχολείου; Ναι, όχι και γιατί;

Είναι σημαντική η εκπαίδευση και η ενημέρωση των παιδιών καθότι έχω δει ότι τα παιδιά σε μικρή ηλικία, ίσως και λόγω της εγωκεντρικότητάς τους δεν αντιλαμβάνονται ότι κάνουμε κακό στο περιβάλλον γύρω μας με το να το βρωμίζουν, να πετάμε τα σκουπίδια. Οπότε τα παιδιά μικρής ηλικίας δεν κάνουν δεύτερες σκέψεις για το περιβάλλον. Έχουν ένα χαρτάκι ή ένα σκουπιδάκι και ίσως το πετάξουν κάτω. Δε θα το σκεφτούν, οπότε από μικρή ηλικία και για να ευαισθητοποιηθούν μεγαλώνοντας και να ενδιαφερθούν για την προστασία του περιβάλλοντος είναι πολύ σημαντική η ενημέρωση. Κάτι το οποίο βλέπω ότι στο σχολείο δεν γίνεται.

4)Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε θεωρείτε ότι προωθεί την αειφορία και τις φιλοπεριβαλλοντικές συμπεριφορές; Ναι, όχι και γιατί;

Προσπαθώ μιλώντας στα παιδιά κάθε φορά για τις συνήθειες τους να τους προωθήσω την περιβαλλοντική λογική και ευαισθησία καθώς τα βλέπω πραγματικά ότι πετάνε πράγματα, δεν βάζουν τα σκουπίδια στον κάδο, τα πετάνε κάτω ή στο χώμα χωρίς καμία ενσυναίσθηση. Έχω προσπαθήσει να ασχοληθώ περαιτέρω με την περιβαλλοντική εκπαίδευση προβάλλοντας και βιντεάκια με την καρέτα καρέτα, με το να μιλήσουμε για όλα αυτά. Αρκετές προσπάθειες δηλαδή σε αρκετά πλαίσια και όχι πάντα επιτυχείς.

5)Τι δραστηριότητες προωθεί το σχολείο σας σχετικά με την εκπαίδευση της αειφορίας και του περιβάλλοντος; Απαριθμήστε ενδεικτικά μερικές.

Όπως είπα και πριν κάνουμε συζητήσεις για τα σκουπίδια και που πρέπει να τα μεταφέρουμε. Αυτό που κάναμε μείς πολύ και θεωρώ ότι έχει άμεση σχέση με το να καταλάβουν τα παιδιά την ανακύκλωση είναι ότι κάνουμε συνεχώς κατασκευές χρησιμοποιώντας υλικά από την καθημερινότητά μας. Πηγαίνουμε σουπερμάρκετ και παίρνουμε χαρτόκουτα, χρησιμοποιούμε κοχύλια, τσίγκινα δοχεία από πατατάκια και κάνουμε τις δραστηριότητες αυτές. Σε αυτό το κομμάτι, δηλαδή στην επαναχρησιμοποίηση μπορώ να πω ότι τα παιδιά πραγματικά το έχουν στο μυαλό τους. Ένα μπουκάλι δεν θα το πετάξουμε. Την άλλη φορά από ένα πλαστικό μπουκάλι κάναμε μία lavalamp. Αυτό ναι το έχουμε καταφέρει θεωρώ.

6) Σαν εκπαιδευτικός, ενθαρρύνετε μέσα από δράσεις τους μαθητές να αποκτήσουν φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση;

Πέρα από την επαναχρησιμοποίηση εγώ ναι σαν εκπαιδευτικός ενθαρρύνω μέσα από αυτές τις δράσεις τα παιδιά και τις δραστηριότητες για την φιλοπεριβαλλοντική συνείδηση. Το θέμα είναι ότι όπως είπα και πριν θεωρώ ότι έχουμε κατακτήσει την επαναχρησιμοποίηση υλικών ή τη χρήση υλικών που αντί να τα πετάμε μπορούμε εμείς να τα κάνουμε κάτι για να δημιουργήσουμε ή να παίξουμε με αυτά. Έχουμε κάνει και παιχνίδια με καπάκια μπουκαλιών τα οποία τα έχουμε σαν βόλους κι έχουμε στόχους ή χάρτινα ποτήρια . έχουμε χρησιμοποιήσει χρησιμοποιημένα καλαμάκια και έχουμε κάνει παιδάκια τα οποία τα καλαμάκια τα χρησιμοποιούν σαν αναπνευστήρα. Έχουμε κάνει πολλά, αλλά η ρίψη των σκουπιδιών στον δρόμο δεν έχει σταματήσει.

7)Θεωρείτε ότι διαθέτετε επαρκείς γνώσεις προκειμένου να υλοποιήσετε εκπαιδευτικά προγράμματα για την αειφορία και το περιβάλλον;

Πιστεύω ότι σε σχετικά πλαίσια έχω τις γνώσεις για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και μάλιστα έχω κάνει και πρακτική άσκηση που είχε να κάνει με περιβαλλοντικά θέματα, όπως ήταν η μέλισσα και η ανάπτυξη των λουλουδιών. Εκεί μάθαμε πολλά πράγματα με τα παιδιά. Θεωρώ όμως ότι παίζει ρόλο και η οικογένεια. Ο εκπαιδευτικός από μόνος του δεν μπορεί στο σχολείο να κάνει δραστηριότητες και να μιλάει αν οι γονείς δεν συμβάλλουν κι αυτοί με τον τρόπο τους.

8) Θεωρείτε ότι υπάρχει ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε θέματα και τεχνικές για την εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία; Ναι, όχι και γιατί;

Πιστεύω ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής είναι πάρα πολύ σημαντική για την αειφορία και το περιβάλλον και αυτό φάνηκε με έμπρακτο τρόπο και από την πρακτική που είχα κάνει σαν νηπιαγωγός καθότι ήταν πολύ δύσκολο να κάνουμε τα παιδιά να ενδιαφερθούν για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, ενώ ταυτόχρονα το μάθημα να γίνει με έναν παιγνιώδη τρόπο και να μπορούν τα παιδιά να παίξουν και να μην το δουν σαν ένα αυστηρό μάθημα. Επίσης, είναι πολύ σημαντική η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης διότι έχει αλλάξει το σύστημα και έχουμε πλέον τα 5 έψιλον που προωθούν τη διεπιστημονικότητα, την ομαδοσυνεργατικότητα.

9) Υπάρχουν εμπόδια με τα οποία έρχεστε αντιμέτωποι κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την αειφορία; Αν ναι, ποια είναι αυτά;

Εμπόδιο στην υλοποίηση αυτών των προγραμμάτων είναι οι γονείς. Δεν συμμετάσχουν σε αυτά που θέλουμε να κάνουμε με τα παιδιά. Ειδικότερα, εμείς κάνουμε πολλές κατασκευές μέχρι και βιβλιοθήκη κάναμε από χαρτόκουτα και δυστυχώς οι γονείς των παιδιών πετάνε τα έργα των παιδιών όταν τα παίρνουν στο σπίτι. Μου το λένε τα ίδια τα παιδιά. Πολλοί γονείς θεωρούν ότι αυτά είναι σκουπίδια και δεν τα αντιλαμβάνονται ως ένα μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας που προσπαθούμε να περάσουμε στα παιδιά και τη διάδραση και την δραστηριοποίηση και την εκπαίδευση και την περιβαλλοντική αγωγή.

10) Ποιες συνεργασίες πιστεύετε ότι μπορούν να υλοποιηθούν με το σχολείο και εξωτερικούς φορείς (π.χ. οικογένεια, κοινότητα κτλ.) για την ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών για την Αειφορία και το Περιβάλλον;

Πιστεύω ότι βασικό ρόλο παίζει ο εκπαιδευτικός, ο οποίος πρέπει να έρθει σε επαφή με τους γονείς και να μιλήσουν για τη δράση του σχολείου, ώστε και οι γονείς οι ίδιοι να μπορέσουν να ευαισθητοποιήσουν τα παιδιά απέναντι στο περιβάλλον. Επίσης, άλλες

συλλογικές δράσεις που θα εμπλέκουν τους εκπαιδευτικούς, τα παιδιά, την οικογένεια και την κοινότητα θα ήταν μία δεντροφύτευση σε ένα πάρκο της πόλης όπου απουσιάζουν τα δέντρα ή έχει ξηραμένα λουλούδια. Ακόμη, τα νήπια θα μπορούσαν να εμπλακούν και με την καθαριότητα του πεζοδρομίου, να μάθουν ποια είναι τα απορρίμματα και γιατί δεν πρέπει να τα πετάμε κάτω. Σε αυτό συμβάλλει και η οικογένεια. Θα μπορούσε λοιπόν να πραγματοποιηθεί μία δράση και μία ομιλία πάνω σε αυτό το ζήτημα.